

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΡΠΙΝΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

Ἀριθ. 7.)

(1848. Ἰαννουάριος.

ΚΙΝΑΪΚΟΣ ΓΑΜΟΣ.

Καθ' ὅλην τὴν ἐκτεταμένην ἐπικράτειαν τῆς Κίνας, ἡ τελετὴ τοῦ γάμου διαφέρει πολὺ τῆς τῶν ἄλλων ἔθνων· διότι ἂν καὶ παρ' ἡμῖν αἱ οἰκογένειαι τῆς ὑψηλῆς τάξεως ἀρραβωνίζουσιν ἐνίοτε ἔτι νήπια τὰ τέκνα αὐτῶν, ἀλλ' εἰς τὴν Κίναν, οἱ γονεῖς προνοοῦσι περὶ τούτου ἀκόμη πολὺ ἀρχήτερα, συζητούντες αὐτὰ εἰς γάμον καὶ πρὶν ἔτι γεννηθῶσι· πολλάκις μάλιστα αἱ ἔγκυοι γυναῖκες συμφωνοῦσι μετ' ἀλλήλων νὰ συζεύξωσιν εἰς γάμον τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῶν τέκνα, δίδουσαι ἀρραβῶνας πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ὑποσχέσεως αὐτῶν· ὁ δὲ γάμος οὗτος εἶναι ἀδιάλυτος, ἐξαιρουμένης τῆς περιστάσεως, καθ' ἣν ἀμφοτέρω τὰ ἀρραβωνισθέντα τέκνα ἤθελον εἶσθαι

τοῦ αὐτοῦ γένους, ἢ ἐν ἐξ αὐτῶν ἀποθάνῃ. Εἰς δὲ τὰ ἀνυπέροβητα ταῦτα φυσικὰ ἐμπόδια συγκαταριθμεῖται πρὸς τούτοις καὶ ἡ περίστασις καθ' ἣν εἰς τῶν μελλονύμφων ἤθελε προσβληθῆν ὑπὸ τῆς λέπρας.

Ἄλλ' ἐὰν αἱ μητέρες δὲν φροντίσωσι περὶ τοῦ γάμου τῶν ἰδίων τέκνων πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν, ὀλίγην πρόνοιαν λαμβάνουσιν οἱ γονεῖς μετὰ ταῦτα· ἀφίνοῦσι δὲ τὴν περὶ τούτου φροντίδα εἰς τοὺς προξενητὰς καὶ προξενητρίδας, οἵτινες ἐκτελοῦσι καθ' ὅλην τὴν Κίναν τὰ μεταξὺ ὄλων τῶν πολιτῶν συνοικέσια.

Καὶ οἱ μὲν μελλονύμφοι δὲν δύνανται ποτε νὰ

ἴδωσιν ἀλλήλους πρὶν ὁ μεταξὺ αὐτῶν γάμος ἐπικυρωθεῖς διὰ τῶν συνήθων ἐθιμοταξιῶν καταστῆ ἀδιάλυτος· ὁ δὲ ἐκ μέρους τοῦ ἀνδρὸς προξενήτης καὶ ἡ ἐκ μέρους τῆς κόρης προξενήτρια, ἀφοῦ συμφωνήσωσι μεταξὺ αὐτῶν καὶ λάβωσι τὴν συγκατάθεσιν τῶν γονέων ἀμφοτέρων τῶν μελλονύμφων, ἀρρήθρωνίζουσιν αὐτοὺς κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

Ὁ προξενήτης τοῦ γαμβροῦ φέρει πρὸς τὴν ἀρρήθρωνιζομένην τρεῖς καλάθους, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἐμπεριέχει ὀπώρας καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα σχηματίζοντα τέσσαρας στήλας, ἀνά μίαν εἰς ἕκαστην γωνίαν τοῦ καλάθου, ὁ δὲ δεύτερος δώδεκα περίπου λίτρας χοιρομηρίου, ὁ δὲ τρίτος ποσότητά τινα ἐλικτῶν ἀλφίτων (φιδέ)· ἅμα δὲ ὁ ἦχος τῶν προπορευομένων τυμπάνων ἀναγγεῖλη τὴν ἔλευσιν τῶν δώρων, ἡ μελλονύμφος παρουσιάζεται πρὸ τῆς εἰσόσόδου θαλάμου φωτιζομένου ὑπὸ ἐρυθρῶν κηρίων, λαμβάνει τὰ δῶρα καὶ διανέμει κομμάτια χοιρομηρίου πρὸς ὅλους τοὺς παρόντας· ταυτοχρόνως αἱ προξενήτριαι φέρουσιν ἐκ μέρους τῆς νύμφης κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον τὰ πρὸς τὸν γαμβρὸν δῶρα, συνιστάμενα κυρίως εἰς ὀπώρας διηρημένας εἰς δεκαεὶς μερίδας. Ὁ γαμβρὸς λαμβάνει πρὸς τούτοις ἐκ μέρους τῆς μελλούσης αὐτοῦ πενθερᾶς μικρά τινα δῶρα, ἐξαιρέτως δὲ ξηροὺς σπόρους κολοκύνθης, τοὺς ὁποίους ὅμως ἀγοράζει ὀπωσοῦν ἀκριβᾶ· διότι ἡ ἐθιμοταξία ὑποχρεοῖ τὸν γαμβρὸν νὰ προσφέρῃ ἀντὶ τούτων εἰς τὸν μέλλοντα αὐτοῦ πενθερὸν ποσότητά τινα χρημάτων, τὴν ὁποίαν θεωροῦσιν ὡς ἀντίτιμον τῆς εἰς αὐτὸν διδομένης γυναικός· ἡ δὲ ποσότης αὐτῆ συνίσταται συνήθως εἰς τριακοσίας μέχρι τῶν ἑξακοσίων δραχμῶν, καὶ θεωρεῖται ὡς χρέος ἱερὸν, ἄνευ τῆς πληρωμῆς τοῦ ὁποίου οἱ γονεῖς δὲν παραδίδουσι ποτὲ τὴν κόρην εἰς τὸν γαμβρὸν.

Μετὰ δὲ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑποχρεώσεων τούτων, οἱ προξενήται καὶ προξενήτριαι συμβουλευθέντες τοὺς ἀστρολόγους, προσδιορίζουσι τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς τοῦ γάμου. Μόλα ταῦτα διὰ πᾶν ἀπροσδόκητον κακὸν, τὸ ὁποῖον ὁ κακὸς δαίμων (ὃν παριστῶσι πάντοτε ὑπὸ τὴν μορφήν τίγρεις) δύναται νὰ προξενήσῃ εἰς τοὺς δύο συζύγους, προμηθεύονται κομμάτιον νωποῦ χοιρίνου κρέατος, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ εὐχαριστήσωσι καὶ διασκεδάσωσι κατὰ

τὴν τελετὴν τοῦ γάμου τὸν κακὸν δαίμονα, ὅστις μεθυμένος ἐκ τῆς ἡδονῆς τοῦ χοιρίνου κρέατος νὰ λησμονήσῃ τοὺς συζύγους καὶ νὰ μὴ προξενήσῃ εἰς αὐτοὺς ἀτύχημά τι.

Μετὰ δὲ τὰ προφυλακτικὰ ταῦτα μέτρα ἡ μελλονύμφος καλλωπίζεται ἀπὸ τῆς πρωίας· οὐσιωδέστατον δὲ καὶ ἀξιοπαρατήρητον μέρος τοῦ καλλωπισμοῦ αὐτῆς εἶναι ὁ εἰς σχῆμα κορίνου ὑπερμεγέθους πῖλος, ὅστις περικαλύπτων ὅλην αὐτῆς τὴν κεφαλὴν καὶ κρύπτων τὸ πρόσωπον, πίπτει κυκλοειδῶς μέχρι τῆς ζώνης αὐτῆς. Οὕτω δὲ περιτυλιγμένη θέτουσιν αὐτὴν ἐντὸς φορείου ἀσφαλῶς κεκλεισμένου· διότι τὸ κυριώτερον τῆς τελετῆς τοῦ γάμου συνίσταται εἰς τὸ νὰ μὴ δύναται ἡ μελλονύμφος οὔτε νὰ βλέπῃ διόλου, οὔτε νὰ βλέπηται.

Οἱ δὲ παρακολουθοῦντες τὴν τελετὴν, τῶν ὁποίων οἱ προξενήται προσδιορίζουσι τὴν παράταξιν, ὁδοιποροῦσι μετὰ βραδύτητος καὶ πενθικῶς, στενάζοντες θασέως καὶ μετ' ὅλης τῆς δυνάμεως τῶν πνευμόνων αὐτῶν.

Ὅταν δὲ ἡ συνοδία πλησιάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἀγγελιοφόρος τις ἀποσπάται ἐκ τῆς παρατάξεως καὶ προτρέχων μηνύει τὴν ἔλευσιν τῆς νύμφης κραυγάζων μεγαλοφώνως « Ἐρχεται! ἔρχεται! » καὶ ἐν τῷ ἅμα τὰ μὲν τύμπανα καὶ κύμβαλα ἤχουσι μετὰ θορυβώδους κρότου, ὁ δὲ γαμβρὸς φεύγει καὶ κρύπτεται ταχέως εἰς τὸν θάλαμον αὐτοῦ. Τότε οἱ προξενήται καὶ προξενήτριαι τρέχουσι ζητοῦντες πανταχοῦ τῆς οἰκίας· ὅταν δὲ τέλος εὑρωσιν αὐτὸν, οὗτος ὀφείλει νὰ προσποιηθῆ ἐκπληξιν καὶ ἀπορίαν, καὶ νὰ ἐρωτήσῃ αὐτοὺς μετὰ ἀδιαφορίας τί ζητοῦσι παρ' αὐτοῦ; οὔτοι δὲ, χωρὶς ν' ἀποκριθῶσι, σύρουσιν αὐτὸν πρὸς τὸ φορεῖον. Ἐνταῦθα ὁ γαμβρὸς ὀφείλει νὰ προσποιηθῆ, ἢ καὶ αἰσθάνεται ἀληθῶς, μεγάλην ταραχὴν ψυχῆς, ἀνοίγει τρέμων τὸ φορεῖον καὶ καταβιάζεται τὴν νύμφην, τὴν ὁποίαν ὄδηγῆ εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον, ὅπου ὑπάρχει τράπεζα φαγητῶν διὰ τοὺς μελλονύμφους, πραγματικῶς δὲ διὰ μόνον τὸν γαμβρὸν· διότι ἡ νύμφη, ἐσκεπασμένη ὑποκάτω τοῦ ὑπερμεγέθους κορίνου, δὲν δύναται σχεδὸν ν' ἀπλώσῃ τὰς χεῖρας αὐτῆς ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἢ νὰ πλησιάσῃ αὐτὰς εἰς τὸ στόμα. Μετὰ δὲ τὸ γεῦμα ὁ γαμβρὸς ἀνασηκώνει τὸν μυστηριώδη νυμφικὸν κόφι-

νον, καὶ τότε διὰ πρώτην φορὰν δύναται νὰ παρατηρήσῃ τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου τῆς παντοτινῆς αὐτοῦ συζύγου· ἀλλ' ὅποιανδήποτε ἐντύπωσιν καὶ ἂν προξενήσῃ εἰς αὐτὸν ἡ μορφή αὐτῆς, οὗτος ὀφείλει νὰ δεῖξῃ πρὸς αὐτὴν μεγάλην εὐχαρίστησιν, ὡς ἀξιωθεῖς νὰ γενῆ κάτοχος τοῦ κάλλους καὶ τῶν θελητῶν τοιαύτης σπανίας ωραιότητος.

Ἄλλ' ἡ πρώτη αὕτη δοκιμασία εἶναι διὰ τὴν νύμφην ὁ πρόδρομος δευτέρας κρίσεως πολὺ τρομερωτέρας καὶ σκληροτέρας τῆς πρώτης· διότι ἀφοῦ ὁ νυμφίος τελειώσῃ τὰς πρὸς τὴν νύμφην ἐκφράσεις αὐτοῦ, εἰσέρχονται ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι διὰ νὰ ἐξετάσωσιν ὁμοίως τὴν νύμφην, καὶ νὰ προφέρωσι τὴν περὶ αὐτῆς κρίσιν αὐτῶν, τὴν ὁποίαν ἡ ἐθιμοταξία ὑποχρεοῖ αὐτοὺς αὐστηρῶς νὰ ἐκφράσωσιν ἐλευθέρως, εἰλικρινῶς καὶ ἀπροσωπολήπτως. Καὶ τότε αἱ πλεῖστοι τῶν γυναικῶν, αἱ μὲν ἀπὸ ζηλοτυπίας, αἱ δὲ ἀπὸ πάθος ἐκδικήσεως, αἱ δὲ ἀπὸ μόνην κακίαν, ἐπικρίνουσι πικρῶς καὶ αὐστηρῶς ἐν πρὸς ἐν ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῆς νύμφης, ἧτις ἰστάται ὀρθίως ἀντικρὺ τοῦ ἐπὶ ἔδρας καθημένου συζύγου αὐτῆς· ἀμφοτέροι δὲ εἶναι αὐστηρῶς ὑποχρεωμένοι ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τὸ νὰ ἀκούωσι σιωπῶντες καὶ μετὰ στωϊκῆς ἀπαθείας, ὅλας τὰς ἐπικρίσεις καὶ σαρκασμοὺς τῶν περιστώτων, ὅσον καὶ ἂν ἤθελον εἶσθαι δηκτικοί, αὐστηροὶ καὶ σκανδαλώδεις. Τὴν δὲ τοιαύτην ὥραν τελετῆς Κιναϊκοῦ γάμου δεικνύει ἡ ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω εἰκονογραφίας παριστωμένη σκηπῆ.

Ἐκ τῆς ῥηθισης σκανδαλώδους ἐθιμοταξίας γεννῶνται εἰς τὴν Κίναν αἱ περισσότεραι δυσμένειαι καὶ ἔχθραι μεταξὺ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ μάλιστα μεταξὺ τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἐπιφυλάττονται νὰ ἐξακοντίσωσι πολλαπλασιῶς κατὰ τῶν ἄλλων ὅσα πικρὰ βέλη ἔρριψεν ἐπ' αὐτῶν ἡ κακολογία κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς τοῦ γάμου αὐτῶν.

Πλήθος ἄλλων διαφορῶν ἐθιμοταξιῶν, ἐπίσης παραδόξων καὶ παραλόγων, ἐκτελοῦνται κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου· γελοιοδεστάτη δὲ φαίνεται ἡ μεγάλη φροντίς τὴν ὁποίαν οἱ δύο σύζυγοι λαμβάνουσιν εἰς τὸ νὰ κρύψωσιν, ὅταν ἐκδυθῶσι τὰ φορέματα αὐτῶν· διότι ἡ συνήθεια δίδει τὸ δικαίωμα εἰς ἕκαστον προσκεκλημένον νὰ πρᾶξῃ πᾶν ὅ,τι δύναται διὰ νὰ κλέψῃ αὐτὰ. Εἰς τοιαύτην δὲ περίστασιν ὁ

γαμβρὸς εἶναι ὑπόχρεως νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ἐπαύριον τὰ κλαπέντα τῶν φορεμάτων διὰ πολλῶν μετρητῶν χρημάτων· τὸ δὲ κέρδος τοῦτο λογίζεται ὡς νόμιμος καὶ ὀφειλομένη ἀμοιβή πρὸς τοὺς προσκεκλημένους, ἀντὶ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων δώρων, τὰ ὁποῖα ὑποχρεοῦνται παρὰ τῶν νόμων νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτὸν, ὡς συνεισφοράν εἰς τὰ ἔξοδα τοῦ γάμου. Μολονότι δὲ αἱ γαμικαὶ αὗται τελεταὶ εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον ἀηδεῖς καὶ ζημιώδεις εἰς τοὺς παρόντας, λογίζεται ὅμως ἡ μεγίστη τιμὴ εἰς τὴν Κίναν τὸ νὰ προσκληθῆ τις εἰς γάμον. Οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ παρυσιασθῆ, ἐὰν δὲν προσκληθῆ προσηκόντως, δηλαδὴ ἐὰν δὲν λάβῃ προσκλητήριον γραμματίον, τὸ ὁποῖον συνίσταται εἰς μέγα φύλλον ἐρυθροῦ χάρτου διπλωμένου τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ φαίνωνται ἐσηματισμένοι ἐκ τῶν πτυχῶν αὐτοῦ δώδεκα ἐπιστολαὶ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὁποίου δὲν ὑπάρχει οὐδεμία λέξις γεγραμμένη.

Αἱ τελεταὶ αὗται τοῦ γάμου, ὡς δύναται πᾶς τις νὰ παρατηρήσῃ, δὲν καθιεροῦνται κατ' οὐδένα τρόπον οὔτε ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν, οὔτε ὑπὸ τῶν πολιτικῶν νόμων· ἀλλὰ τὸ πᾶν πράττεται πρὸς τὸ κέρδος· δηλαδὴ ὁ γάμος παρὰ τοῖς Κιναίοις εἶναι ἀληθῶς ἐμπορικὴ πράξις, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ προξενηταί, οἱ γονεῖς καὶ οἱ προσκεκλημένοι προσπαθοῦσιν ἕκαστος νὰ λάβῃ περισσότερον, καὶ νὰ δώσῃ ὀλιγώτερον· διὰ τοῦτο ἡ ἀθλία αὕτη ἀρχὴ τοῦ ἱερωτέρου δεσμοῦ τῆς κοινωνίας ἔχει παρ' αὐτοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ὀλεθριώτατα ἀποτελέσματα, καὶ μάλιστα διὰ τὰς γυναῖκας, ὡς πρὸς τὰς ὁποίας ἡ ἡμέρα τοῦ γάμου αὐτῶν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἡ ἀρχὴ τῆς περιμενούσης αὐτὰς βαρβάρου αἰχμαλωσίας, τῶν βασάνων τῆς ὁποίας αἱ Κιναῖαι ἀναγκάζονται πολλάκις ν' ἀπαλλαγθῶσι δι' ἄλλη· ἐδελυρωτέρας πράξεως, τῆς αὐτοχειρίας.

II.

ΤΑ ΚΑΘ ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ ΚΑΙ ΠΟΜΠΗΙΑΝ

B'.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ ἀριθ. 6.)

Ὁ πρίγκυψ Ἐμμανουήλ τῆς Λοθηριγγίας εἶχεν ὠραιωτάτην ἑπαυλιν ἐν Πορτίκοις πλησίον τῆς Νεαπόλεως. Οἱ γεωργοὶ του τῷ ἐπόλουν πολλάκις ἀρχιότητος εὐρισκομένας ἐντὸς τῶν ἀγρῶν του.

Παρατηρήσας δὲ τὴν ἀφθονίαν καὶ τὸ κάλλος αὐτῶν, ἀπεφάσισε νὰ ἐνεργήσῃ αὐτοῖσι τακτικώτερας ἀνασκαφάς, καὶ ἀμέσως ἡ πρώτη του ἀπόπειρα γενομένη τῷ 1811, ἀντεμείφθη πληρέστατα· διότι ἀνευρέθησαν δύο Ἡρακλέους ἀγάλματα, καὶ ναὸς κυκλωτερῆς, ἔχων εἰκοσιτέσσαρας ἀλασαστρίνους κίονας ἔξωθεν καὶ εἰκοσιτέσσαρας ἔσωθεν, καὶ μετὰ ταῦτα ἑπτὰ Ἑλληνικοὶ ἀνδριάντες.

Αἱ ἀλλεπάλληλοι αὗται ἀνακαλύψεις ἐκίνησαν τῆς κυβερνήσεως τὴν προσοχὴν, ἣτις ἀνέστειλε τὰς ἀνασκαφάς, ἵνα ἀναλάβῃ αὐτὰς ἡ ἰδία, καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως Κάρολος ὁ Γ'. ἠγόρασε τοὺς Πορτίκους ἀπὸ τὸν πρίγκιπα.

Ἄλλὰ συγχρόνως ἡ περιέργεια ἐστράφη καὶ πρὸς ἄλλο σημεῖον. Παρὰ τὸν ποταμὸν Σάρνον εἶχον ἤδη εὐρεθῆ χαλκοὺς τρίπους καὶ ἀγάλματα ἐκ χαλκοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἄλλα περίεργα ἀντικείμενα· κατὰ δὲ τὰ 1821 οἱ γεωργοὶ καλλιεργοῦντες τὴν γῆν ἀπήντησαν ὑπὸ τὸ ἄροτρον τῶν τεύχος καὶ ἀνεκάλυψαν ἀρχαίαν οἰκίαν.

Τότε τῶν πεπαιδευμένων τὰ ἐλέμματα ἐστράφησαν πρὸς τὰ μέρη ταῦτα, καὶ ἀνεπόησαν ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχον πόλεις ποτὲ, ἡ Πομπηία, τὸ Ἡρακλείον, αἱ Σταβιαί, ἡ Ῥητίνη καὶ ἡ Ὀφούς, αἵτινες κατὰ τὸν Κάσσιον Δίωνα κατεστράφησαν διὰ τῆς ἐπὶ Τίτου ἐκρήξεως.

Τότε ἤρχισαν δραστήριοι καὶ ἐνθουσιώδεις ἀνασκαφαί, καὶ ὑπὸ τὴν δικτατορίαν καὶ τὸ σκέπαινον ἀνευρίσκοντο εἰς πᾶν θῆμα μνημεῖα, ἐπιγραφαί, ἀγάλματα, οἴκοι, ὅλαι πόλεις, αἵτινες ἐτάφησαν οὕτως εἰπεῖν ζῶσαι, καὶ διετήρησαν ἐπ' αἰῶνας τὴν ἀρχαιότητα ἄπνουν, ἀλλ' ἀνέπαφον ὑπὸ τὸ πυκνὸν σάβανόν των, ὅπως ἀναστήθῃ ἐν μέσῳ ἡμῶν νὰ μᾶς δώσῃ ὑψηλὰ καλλιτεχνίας μαθήματα.

Ἐκ τῶν εὐρισκομένων ἐπιγραφῶν οἱ ἀρχαιολόγοι ἐπληροφόρηθησαν ὅτι, ἡ μὲν ὑπὸ τοὺς Πορτίκους πόλις ἦν τὸ Ἡρακλείον, ἡ δὲ παρὰ τὸν Σάρνον ἡ Πομπηία. Καὶ ταύτης μὲν αἱ ἀνασκαφαί ἦσαν εὐκόλοι, καθ' ὃ γινόμεναι ἐντὸς ἀραιᾶς καὶ οὐχὶ ἐαθείας τέφρας, ὥστε καὶ ἀνεσκάφη μέχρι τοῦδε τὸ ἐν τρίτον, τὸ ἐπιφανέστατον μάλιστα μέρος τῆς πόλεως. Τοῦ Ἡρακλείου ὅμως ἡ ἀνασκαφή παρὶστα δυσκολίας ἀσυγκρίτως μεγαλητέρας, διότι αὐτὸ ἐ-

πεκάλυπτε φλοῖος λάβας ἐχούσης σιδήρου σκληρότητα, καὶ παχείας ὑπὲρ τοὺς ἐβδομήκοντα πόδας, ὥστε ἐνταῦθα αἱ ἀνασκαφαί ἐγένοντο ἐν εἴδει ἐαθίων φρεάτων καὶ σκοτεινῶν ὑπογείων συρίγγων, εἰς ἃς δυσκόλως καταβαίνει καὶ δαδουχούμενος περιέρχεται ὁ περιηγητής.

Τὰ ἀνευρεθέντα ἀντικείμενα εἰς τὸ ἄφθονον τοῦτο ταμῆον τῆς ἀρχαιότητος, ἀνήκοντα δ' εἰς τὴν τέχνην, εἰς τὸν δημόσιον ἢ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν εἶον, εἰσὶν ἀπειράριθμα, καὶ τοσαῦτα, ὥστε ἡ ἀπλή μόνον αὐτῶν ἀπαρίθμησις ἤθελε μᾶς παράξει πολὺ ἐπέκεινα τῶν ὁρίων τοῦ παρόντος ἄρθρου. Ὁ Ἀββάτης Βαϊάρδων, λαθὼν παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Νεαπόλεως ἐντολὴν νὰ συντάξῃ τῶν ἀντικειμένων τούτων κατάλογον, ἐπειδὴ ἐβράδυνεν ἡ χάραξις τῶν ἰχνογραφικῶν πινακῶν αὐτῶν, ἐξητήσατο τὴν ἄδειαν νὰ προεκδώσῃ τὸ προοίμιον καὶ τοῦ καταλόγου, καὶ ἐτύπωσεν ἑπτὰ τόμους εἰς μέγα τέταρτον.

Ὁ προσερχόμενος εἰς τὴν Πομπηϊαν ἀπαντᾷ ἀμέσως κατ' ἀρχάς τὴν πολυτελῆ καὶ περίεργον ὁδὸν τῶν τάφων, κατάλληλον πρόσυλον τῆς νεκρᾶς ταύτης πόλεως. Ἡ ὁδὸς αὕτη, εἰκοσι ποδῶν πλάτος ἔχουσα καὶ μῆκος πεντακοσίων ποδῶν, καὶ ἀπολήγουσα εἰς τὴν πύλην τῆς πόλεως, ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ ὁ δὲ Αὐγούστου Φήλιξ, ἔλαβε δὲ τὴν νέαν ἐπωνυμίαν τῆς ἐκ τοῦ ὅτι ἐκατέρωθεν ἀντὶ οἰκιῶν ἔχει τάφους ὠραιοτάτους, τῶν ἐπισημοτάτων ἀναμφιβόλως κατοίκων τῆς πόλεως. Τινὲς τῶν τάφων τούτων εἰσὶν ἀληθεῖς κομψότητος τύποι.

Εἰς τῶν ὠραιοτάτων εἶναι ὁ τῆς Νευολείας Τύχης, ὠμὸς ἐκ λευκοῦ λίθου, ἐπιβαίνων δύο βαθμίδων καὶ θάσεως ἐξ ἡφαιστειῶν λίθων, καὶ ἐπικοσμούμενος διὰ τῆς προτομῆς τῆς ἀποθανούσης. Ἐπὶ δὲ τῶν πλευρῶν τοῦ ὠμοῦ εἰσὶν ἐπιγεγραμμένοι τρεῖς τύποι ἀνάγλυφοι καὶ μία ἐπιγραφή. Καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφή λέγει Λατινιστί: *Νευολεία Τύχη, Ἰουλίαις ἀπελευθέραις, ἐαυτῇ καὶ Γαίῳ Μουνατίῳ Φαύστῳ ἱερεὶ Αὐγούστου, λαβόντι δόγματι τοῦ δήμου ὑπὸ τῶν δεκουριῶν τὸ βισσήλιον, ἀρετῆς ἕνεκα.* — *Νευολεία Τύχη ζῶσα* (ἀνήγειρε τὸ μνημεῖον τοῦτο) τοῖς αὐτῆς ἀπελευθέραις, καὶ τοῖς τῷ Γ. Μ. Φαύστου. Ἦν δὲ τὸ βισσήλιον ἐπιτίμιος ἔδρα διδομένη ἐν ταῖς

ἐκκλησίαις τοῦ δήμου εἰς τοὺς ἀμειβομένους ὑπὸ τῆς πόλεως.

Ἐκ δὲ τῶν ἀναγλύφων τὸ ἐν παρίστα ναῦν καταπλέουσαν, ἔχουσαν δὲ προτομὴν Ἀθηνᾶς εἰς τὴν πρόραν τῆς, καὶ μικρὰ πνεύματα ἢ δαιμόνια συστέλλοντα τὰ ἰστία τῆς, καὶ ἐμφαίνουσιν ἢ τὸ ναυτικὸν τοῦ Φαύστου ἐπάγγελμα, ἢ τὸν διάπλουον διὰ τῶν θελλῶν τοῦ βίου πρὸς τὸν λιμένα τοῦ τάφου. Τὸ ἄλλο ἀνάγλυφον παρὶστα τοῦ Φαύστου τὸν ἐνταφιασμόν. Ἱερεὺς βοηθούμενος ὑπὸ παιδός, ἐπιθέτει τὴν κάλπην ἐπὶ τοῦ ὠμοῦ. Παρίστανται δὲ, δεξιῶς μὲν οἱ δηκουρίονες καὶ οἱ ἐξ ἱερεῖς τοῦ Αὐγούστου, ἀριστερῶς δὲ, ὄχλος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, φέρων περὶσμάτα ἢ ἐπικηδεῖα ὄψρα, καὶ μετὰ τῶν γυναικῶν φαίνεται μία καταβεβλημένη ὑπὸ τῆς θλίψεως, ἡ Νευολεία ἀναμφιβόλως. — Τὸ τρίτον τέλος ἀνάγλυφον παρὶστα τὸ βισσήλιον καθέδραν διπλῆν, ἔχουσαν προσκεφάλαιον θυσανωτὸν καὶ ὑποπόδιον. Ὑπὸ δὲ τὸν τάφον ὑπάρχει ὑπόγειος θήκη, ἐν ἣ διατηροῦνται κάλπαι πίλινα ἐντὸς μολυβδίνων, διατεθειμένα εἰς νόμφας, καὶ περιέχουσαι τῶν ἀποθανόντων τὰ ὄστα καὶ τὰς τέφρας, καὶ τῶν σπονδῶν τὸ ὕδωρ, τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον, καὶ τὸν ὄβολον, τοῦ Χάρωνος τὸ διόδιον.

Μετὰ τοῦτον ὑπάρχει ἐντὸς τῆς ὁδοῦ καὶ ἄλλης Τύχης τάφος μαρμαρίνος, ἔχων ὡς κόσμημα εἰδος ἀκρωτηρίου καὶ ἐν αὐτῷ κεφαλὴν γυναικὸς ἐν κατατομῇ. Ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς τὴν παράδοξον ἐπιγραφήν: *Junoni Tyche Juliae Augustae vener.* Ἐκτὸς δ' αὐτῶν ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καὶ ἄλλοι ἐξήκοντα τάφοι καὶ ἐπέκεινα, ἔχοντες τὴν αὐτὴν περίπου διάθεσιν, περίεργοι δὲ, οἱ μὲν διὰ τὸ σχῆμά των, οἱ δὲ διὰ τὰς γλυφάς, οἱ δὲ διὰ τὰς γραφάς των.

Εἰς τὸ προάστειον πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς ὁδοῦ τῶν τάφων, ἀνεκαλύφθη μεγαλοπρεπεστάτη οἰκία, τὸ πρῶτον τῶν ἀνασκαφέντων μνημείων τῆς πόλεως.

Ἐξ ἐπιγραφῆς τάφου περικεικλισμένου ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς οἰκίας, ἐξάγεται ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης αὐτῆς ἐκαλεῖτο Μάρκος Ἀβρίος Διομήδης, καὶ ἦν ἀπελευθέραις καὶ αὐτὸς, ζῶν, ὡς φαίνεται, ἐπὶ Αὐγούστου, ὅτε ἤκμαζεν ἐν Ἰταλίᾳ ἡ τέχνη.

Ἡ οἰκία αὕτη διακρίνεται ἐπὶ λαμπρότητι μετα-

ξὺ ὅλων τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἐν Πομπηίᾳ, καὶ τριόροφος οὔσα τὸ πάλαι, διατηρεῖ ἀκόμη τοὺς δύο ὀρόφους τῆς. Ἀπὸ τῆς ὁδοῦ μικρὰ πύλη ἀνοίγεται ἐπὶ ἐσωτερικῆς αὐλῆς περιστύλου, κεκλιμένης πρὸς τὸ κέντρον, ὅπου ρέουσιν ἀπὸ τῆς ὀροφῆς τοῦ περιστυλίου τὰ ὄμβρια ὕδατα, καὶ συνερχόμενα εἰς δεξάμενας, ποτίζουσι συγχρόνως τὸν ἐντὸς τῆς αὐλῆς πεφυτευμένον κήπον, οὗ οὐδέτις ἀκόμη ἢ φυτικὴ γῆ. Τὸ μέρος τοῦτο εἶναι τὸ παρὰ τῶν Ῥωμαίων καλούμενον Ἰμπλουβιον. Εἰς τὸ περιστύλιον τοῦτο ἀνοίγονται ὅλαι σχεδὸν τῆς οἰκίας αἱ θύραι, ὥστε ὁ οἰκοδεσπότης περιπατῶν ἐν αὐτῷ ἐπιθεωρεῖ πάσας τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας.

Πρὸς δεξιὰ ἦσαν αἱ κατοικίαι τῶν δούλων, ἡ μεταξὺ αὐτῶν κλίμαξ ἔφερε πρὸς τὸν ἀνώτερον ὀροφον, ὅπου ἀφ' ἑνὸς μὲν ἦν ἡ ἀποθήκη τῶν σταύλων, ἐν ἣ εὐρέθη κριθὴ καὶ ἄχυρον, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ λουτρῶνες, διόροφοι, καὶ συγκείμενοι ἐκ πολλῶν δωματίων, τοῦ ἀποδυτηρίου, τοῦ βαπτιστηρίου, τοῦ κονιστηρίου, τοῦ ἐλαιοθεσίου, τοῦ ἡλιοκαμίνου, τοῦ ὑποκαύστου, προωρισμένων ὅπως ποικίλλωσι τὰς ἐπὶ Ῥωμαίων τοσοῦτον ἐπιζητήτους ἀπολαύσεις τοῦ λουομένου, καὶ διατηρούντων ἀκόμη ὅλα τὰ σκεύη, ὅσα μετέβαλλον τὸν λουτρῶνα εἰς διατριβὴν εὐθυμίας. ἐν τῶν παραθύρων τοῦ λουτρῶνος τούτου εἶναι κατὰ τοῦτο περίεργον, ὅτι διατηρεῖ ἀκόμη τὰ ὑαλῖα του, ἐνῶ ἐπιστεύετο ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀκόμη δὲν εἶχεν ἐφαρμοσθῆ εἰς τοιαύτην χρῆσιν τὸ ὑαλίον.

Παρὰ δὲ τὸν λουτρῶνα οὐδέτις θάλαμος περιέχων τὰ χαλκᾶ μαγειρικὰ σκεύη, καὶ παρ' αὐτὸν οἱ κοιτῶνες, μικροὶ ὄλοι καὶ ταπεινοί, λαμβάνοντες τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα ἀπὸ μόνῃ τὴν θύραν, οὐχ' ἤττον ὅμως ἔχοντες τοὺς τοίχους καταγράφους με ζωγραφίας ὠραιοτάτας· οὗτοι ἐχρησίμευον ἀναμφιβόλως εἰς μόνῃ τὴν νυκτερινὴν διατριβὴν, τὴν δ' ἡμέραν διητῶντο οἱ οἰκοδεσπόται εἰς τοὺς κήπους καὶ τὰς ὑπαίθρους στοάς.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν κοιτόνων ἦν τὸ ἐστιατόριον, αἵθουσα ἡμικυκλική, μετὰ παράθυρα πρὸς τοὺς ἀγρούς, ὅπου εὐρέθησαν πίλινα καὶ χαλκᾶ ἀγγεῖα, λύχνοι ὠραιῶι τὸ σχῆμα, λεκαναὶ πρὸς ἀπόνηψιν, καὶ ἄλλα διάφορα σκεύη, καὶ οὐτινος τὰ τεύχη οὐδεὶς ἀκόμη ὠραιοτάτας εἰκόνας ἰχθύων παντοειῶν.

Εἰς δὲ τὴν ἀντιπέραν πλευρὰν τοῦ περιστυλίου ἦν ἡ ἐξέδρα καὶ αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς, μετὰ τινων παρακειμένων θαλάμων. Ἐν ἐνὶ δ' αὐτῶν εὐρέθη ὠραιότητα τράπεζα μαρμάρου λευκοῦ, ἔχουσα ὡς κόσμημα ἀπειργασμένας δύο τίγριδος κεφαλὰς, δι' ὧν ἔρρειεν ὕδωρ τὸ πάλι. Ἐκειντο δ' ἐν αὐταῖς καὶ διάφορα ἀγάλματα, οἷον Ἡρακλίου, Ψυχῆς, Ἡρακλέους, Φαύνων, λαγωγὸς τρώγων ὀπίρας, καὶ κατέπεσαν ἐκ τῶν οἰκημάτων τοῦ ἀνωτέρου ὀρόφου ἀργυρὰ ἀγγεῖα, καὶ νομίσματα.

Παρὰ δὲ τὴν ἐξέδραν κεῖται τὸ δῶμα τὸ καλύπτον τὰ τῶν δούλων οἰκήματα· ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκρήξεως διέτριβεν, ἴσως θαυμάζων τὸ μέγα φαινόμενον, εἰς τῶν τῆς οἰκίας ὑπηρετῶν, καὶ οἰκόσιτον ἐξημερωμένον ἀρνίον παρηκολούθει τὰ θήματα τοῦ. Ἐκεῖ τὸν κατέλαβεν ἡ θανατηφόρος ἀτμίς, καὶ ἔπεσεν ἄπνους, καὶ παρ' αὐτὸν τὸ πιστόν του ἀρνίον, ὥστε ἀνευρέθησαν οἱ σκελετοὶ ἀμφοτέρων, καὶ τὸ ἀρνίον ἐφόρει ἀκόμη τὸν κώδωνα εἰς τὸν λαϊμόν.

Τὴν ἄλλην πλευρὰν κατεῖχον τὰ θεινὰ δώματα θολωτὰ καὶ πρόσγεια, γραφὰς ἔχοντα εἰς τοὺς τοίχους καὶ ψηφιδεῖα εἰς τὸ ἔδαφος.

Ὅπισθεν δὲ τῆς οἰκίας ἦν ὁ κήπος, καὶ πέραν αὐτοῦ ὑπόγειαι τινες ἀποθήκαι. Ἐδῶ συνέθη μία τῶν σκηνῶν τοῦ δράματος, ὃ ἀνεφέραμεν εἰς τὸ πρῶτον μέρος. Ἄμα ἐπῆλθεν ἡ τρομερὰ ἐκρήξις, ἡ οἰκοδόποινα τρέμουσα δι' αὐτὴν, τρέμουσα δὲ πρὸ πάντων διὰ τ' ἀγαπητὰ τῆς παιδία, ἐζήτησε μετ' αὐτῶν σωτηρίαν εἰς τὰ ὑπόγεια ταῦτα, καὶ ἐκεῖ τὴν παρηκολούθησαν καὶ οἱ δούλοι τῆς. Ἄλλ' ἡ τέφρα ἤρχισε νὰ πίπτῃ καὶ νὰ σωρεύηται. Μὲ πόσῃν ψυχῇ ἀγωνίαν ἔβλεπεν ἄρα ἡ δυστυχὴς μήτηρ τὴν πρόδόν τῆς, ἔβλεπεν ἀποκλειομένην τὴν θύραν, καὶ διὰ τὰ τέκνα τῆς οὐδεμίαν διαφυγὴν, καὶ ζῶντα αὐτὰ ἐνθαπτόμενα εἰς τὸ ζοφῶδες ὑπόγειον. Ποσάκις δὲν περιέκλεισεν αὐτὰ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, ὡς ἀνῆδύοντο νὰ εὐρωσὶ καταφυγὴν εἰς αὐτάς. Ἄλλὰ δὲν ἠδύοντο. Διότι ἔπεσεν ἡ δυστυχὴς ἀποπνιγμένη, καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς ἐκλινον τὰ παιδία τῆς τὴν χρυσὴν κεφαλὴν των, ὡς ὅταν τὰ ἄσματα τῆς τὰ ἀπεκοίμων, καὶ παρὰ τὰ παιδία ἔπεσαν οἱ δούλοι ἐκπνέοντες, καὶ ὅταν μετὰ τὴν τέφραν τὸ ἡρακλίου ἐσπειρόνισεν ὕδωρ ζέον, τέφρα καὶ ὕδωρ συνεφέρθησαν εἰς πη-

λὸν, καὶ διέδωσαν διὰ τῶν ἡμιφλέκτων θυρῶν καὶ περιεκάλυψαν πανταχόθεν τὰ πτώματα. Ὅτε δ' ἀνετάρχη ἡ τοῦ Διομήδους οἰκία, τὰ σώματά των εὐρέθησαν ὡς ἀκόμη ἐντὸς τοῦ σκληρυθέντος πηλοῦ ἡ οἰκοδόποινα, φροῦσα ψέλλια εἰς τοὺς βραχίονας, καὶ τέσσαρας δακτυλίους εἰς τοὺς δακτύλους, τὰ δύο παιδία καὶ δεκαεπτὰ ἄλλα σώματα. Ἄλλὰ μόλις ἐγγιζόμενα μετ' ὁ δακτυλον, κτεπέσαν διαλυθέντα εἰς σκόνιν. Ὁ περὶ αὐτὰ πηλὸς ὁμοῦ σκληρυθείς, ἔμεινεν ὡς ἔγκοilon περίπλασμα διατηρήσαν αὐτῶν τὸ σχῆμα, καὶ εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Νεαπόλεως διατηρεῖται κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν τὸ στήθος, ὃ βραχίων καὶ οἱ ὠμοὶ νέας παρθένου, μέλη ἐλέγχοντα ὠραιότητα ἀπαράμιλλον. Παρὰ τὴν οἰκοδόποιναν τέλος εὐρέθησαν καὶ ἄλλα τιμαλφῆ κοσμήματα, καὶ τῶν ταμείων αἱ κλειῖδες.

Ἄλλ' ἐνῶ οἱ ἄθλιοι οὗτοι ἐζήτησαν τὴν σωτηρίαν καὶ εὕρισκον τὸν θάνατον ἐν τοῖς ὑπογείοις ἐκείνοις ὑλόις, ἐπτά ἄλλα μέλη τῆς οικογενείας τοῦ Διομήδους ἐσπευδὸν πρὸς τὴν θάλασσαν, νομίζοντες τὸ ὕδωρ ὀλιγώτερον ἐπίρροβον τοῦ πυρός. Τούτους δὲ παρηκολούθησε καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρβύριος Διομήδης, παρακολουθούμενος ὑπὸ δύο δούλων, καὶ ἐλλῶν νὰ ἰδῆ, ὡς ὁ Πλίνιος λέγει, τὴν ἡ θάλασσα ἐπέδρασε. Ἄλλ' ἴδομεν ἐκ τῆς περιγραφῆς ἐκείνου τίς ἦν ἡ τύχη τῶν καταφυγόντων εἰς τὴν παραλίαν. Δούλοι καὶ οἰκοδοσῆς εὐρέθησαν ὅλοι νεκροὶ ἐπὶ τῆς ὄχθης, οὗτος κρατῶν εἰς τὴν μίαν χεῖρα δακτύλιον καὶ νομίσματα ἐπίσημα, οὐμόνον τοῦ Τίτου, ἀλλὰ καὶ τῶν προηγουμένων αυτοκρατόρων καὶ ὑπατικῶν, εἰς δὲ τὴν ἄλλην, τὴν κλειῖδα τοῦ οἴκου. Καὶ εἰς δύο δὲ ἄλλους θαλάμους εὐρέθησαν δύο σκελετοὶ καὶ τὸ ἐν ἐκράτει δρέπανον εἰς τὰς χεῖρας, τρομερὰ προσωποποιήσις τοῦ ἐπεληθόντος ὀλέθρου ἐπὶ τῆς οἰκίας καὶ ἐφ' ὅλης τῆς πόλεως. Τέλος παρὰ τὴν θάλασσαν εὐρέθη καλλιεργημένος ἀγρὸς, ἔχων ἐτοιμοὺς τοὺς αὐλακας, καὶ πρὸς τὸ ἀπέναντι μέρος τὸ νεκροταφεῖον τῶν δούλων μετ' ὅσῃ τῶν προαποθανόντων καὶ μετ' ὅσῃ κοχλιῶν, οὗς συνήθιζον νὰ τρώγων εἰς τὰ ἐπικηδεῖα δεῖπνα.

Τὸ προάστειον τοῦτο διεχωρίζετο ἀπὸ τὴν κυρίως πόλιν διὰ τῶν τειχῶν αὐτῆς, ὠκοδομημένων ἐκ τμημάτων λάβας ἀσυγκολλητῶν, καὶ ἐπισεσημασμέ-

των διὰ γραμμάτων Ὀπικῶν καὶ Τυρρηνικῶν, δι' ὧν ἐμφαίνεται πιθανῶς ἐκάστου λίθου ἡ θέσις. Ἐπὶ τῶν τειχῶν τούτων καὶ ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν οἰκιῶν ἀναγινώσκονται ἀκόμη πάμπολλαι ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαί, Λατινικαὶ καὶ Τυρρηνικαί· αἱ μὲν ἐπιμελῶς, αἱ δὲ προχειρῶς κεχαραγμέναι, καὶ περιέχουσαι παντοδαπὰς ἀγγελίας· οὕτω φέρεται ἡ μία· Ὀδοίκορε, ἐντεῦθεν πρὸς τὸν δωδέκατον πορευόμενος πύργον, ἐύρησεις Σαρῆνον τὸν Πουβλίον, ξενοδόχον. Χαίρει ἡ ἄλλη· Γ. Πομπήιος Διογένης ἐκμισθοῖ εἰς τὰς καλῶν δαδ τοῦ Ἰουλίου τὸ ἀνάγειον τῆς οἰκίας του· καὶ πάλιν ἄλλη· τριάκοντα ἑβγῆ μονομάχων ἀγωνισθήσονται τὸ πρῶτ, καὶ ἄλλαι καθ' ἐξῆς ἄλλα.

Αἱ οἰκίαι τῆς πόλεως ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον τὴν τοῦ Ἀρβύριου Διομήδους. Μία δὲ τῶν κομφοτάτων εἶναι ἡ ἐπικληθεῖσα τοῦ Φαύνου, ἐκ τινος ὠραιότητας ἀγάλματος ἐν αὐτῇ εὐρεθέντος. Ὅπισθεν τοῦ περιστυλίου τοῦ περὶ τὴν αὐλὴν ἐξετείνετο δεύτερον περιστύλιον, περικυκλοῦν τὸν κήπον τοῦ οἴκου, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ ἀναπηδητικὰς πηγάς, καὶ μετ' αὐτὸ ἄλλο τρίτον, περιορίζον δειρῶνα, καὶ ὑπὲρ τὰ περιστύλια τῶντα ὑψοῦτο ὁ γυναικωνίτης· ἦσαν δὲ καὶ οἱ κίονες καὶ οἱ τοῖχοι πάντες ἐξωθέν τε καὶ ἔσωθεν διὰ ζωροτάτων χρωμάτων καὶ λαμπροτάτων κεκοσμημένοι γραφῶν, καὶ τὰ δάπεδα ψηφιδεῖα δι' ἀλαβάστρου, ἰάσπιδος καὶ ἀγάλτου. Οὐδὲν χαριέστερον τῶν ἐντοιχιῶν γραφῶν καὶ αὐτῆς τῆς οἰκίας καὶ ἄλλων· ἀν καὶ αἱ πλεῖστα εἰσὶ ταχυγραφικῶς καὶ παρέργως πως εἰργασμένα, ἀλλὰ τῆς γραφίδος ἡ λεπτότης καὶ τῶν χρωμάτων ἡ ἀρμονία ἀναδεικνύουσιν αὐτὰς ἀριστουργήματα ἀληθῆ. Τινὲς εἰσὶ μεγαλογραφίαι, ἀναμφιβόλως ἀντίγραφα τῶν ἀριστοτεχνῶν τῆς Ἑλλάδος, οἷον ὁ Ἀχιλλεὺς ἐν Σκύρω, ἡ θυρία τῆς Ἰφιγενείας, πιθανῶς μίμησις τῆς περιφῆμου τοῦ Τιμάνθους εἰκόνας. Ἄλλαι εἰσὶ μόνον τῆς φαντασίας συνθέματα, ὡς αἱ θελκτικώταται καὶ ἀμίμητοι ἐκείναι χορεύτριαι, καὶ ἄλλαι τέλος ἀπλαῖ ποικιλματογραφίαι, πρὸς ὧν τὴν κομψότητα καὶ ἐντέλειαν μάτην ἀμιλλῶνται μέχρι τοῦδε οἱ καλλιτέχναι.

Ἄλλὰ τὸ περιεργότατον τῶν ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης ἀνεκαλύθη ἐντὸς αὐτῆς τῆς οἰκίας. Εἶναι δὲ τοῦτο τὸ ψηφιδεῖον τοῦ τῆς ἐξέδρας ἐδάφους,

τῆς κειμένης μεταξὺ τοῦ κήπου καὶ τοῦ δειρῶνος. Τὸ μήκος αὐτοῦ εἶναι ποδῶν δεκαεξί, τὸ δὲ ὕψος ὀκτώ, καὶ παριστᾷ ἡ εἰκὼν μάχην Ἑλλήνων κατὰ βαρβάρων, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν ἐν Ἰσῶν νίκην τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἴσως ἀντιγεγραμμένην ἀπὸ πρωτότυπον ἐνδόξου τινὸς τεχνίτου. Ἡ ζωρότης τῶν χρωμάτων, ἡ ποικιλία καὶ τὸ κάλλος τῶν παραστάσεων, ἐπίσης θαυμασίον καὶ ὡς πρὸς τὸ σύνολον καὶ ὡς πρὸς τὰ καθέκαστα, εἰσὶν ἀνώτερα πάσης περιγραφῆς. Πρὸ πάντων δὲ θαυμάζεται στρατιώτης κείμενος κατὰ γῆς, καὶ οὗ τὸ πρόσωπον φαίνεται ἐν ἀντανακλάσει εἰς τὴν ἐστιλβωμένην ἀσπίδα του. Τὸ ψηφιδεῖον τοῦτο εἶχε κατὰ μέρος ἐλαβῆ ἐπὶ τῆς πρώτης ἐκρήξεως καὶ ἐπεσκευάζετο ὅτε ἡ δευτέρα ἐπῆλθεν.

Ὁ σκελετὸς τῆς οἰκοδομοῦ εὐρέθη ἐντὸς τῆς ἐξέδρας· φαίνεται δὲ ὅτι συλλέξασα ὡς ἐφόδιον τινὰ τῶν πολυτιμωτέρων τῆς κοσμημάτων, ἐκινήθη εἰς φυγὴν, ὅτε ὁ θάνατος τὴν κατέλαβε· διότι ὀλίγον ὀπίσω τῆς ἐν τῷ γυναικωνίτη εὐρέθησαν διεσπαρμένα ψέλλια πολυτιμώτατα, καὶ ἐνώτια, καὶ ἐπτά ὠραῖοι δακτύλιοι, καὶ νομισμάτων σωρός. Ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ τῆς οἰκίας σκευὴ εὐρέθησαν εἰς τὰς θέσεις των, καὶ εἰς τὴν αἰφνηθίαν ἐκρηξίν οὐδεὶς ἐφρόντισε νὰ τὰ μετακινήσῃ. Τὰ μετεκίνησε δὲ πρώτη ἡ κυβερνήσις τῆς Νεαπόλεως, μετακομίσασα αὐτὰ ὡς καὶ ὅλα τὰ ἐν ταῖς δύο πόλεσιν εὐρεθέντα, ὡς κατὰ δυστυχίαν, καὶ αὐτὸ τὸ προμνημονευθὲν ψηφιδεῖον εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς πρωτεύουσας.

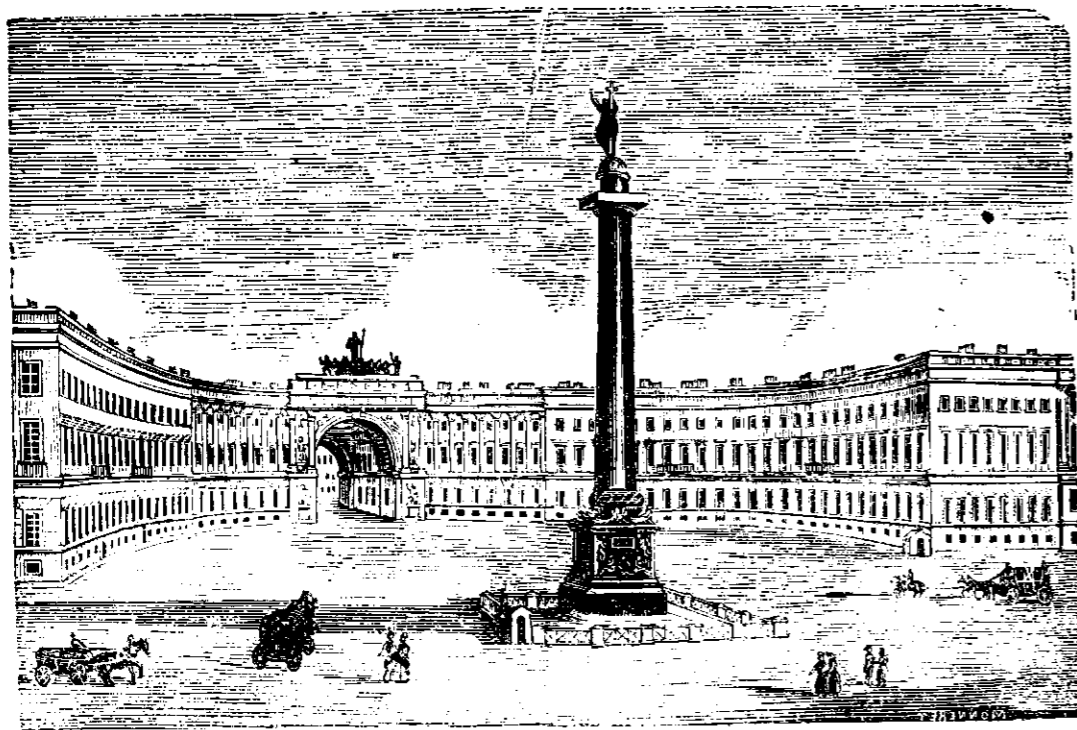
Καὶ οὕτως εἰς τὸ Μουσεῖον ἐκεῖνο διατηροῦνται σήμερον οὐ μόνον ἀγάλματα ἀποσπασθέντα ἀπὸ τῶν βάσεων των, οὐ μόνον ψηφιδεῖα ἀνασπασθέντα ἐκ τῶν δαπέδων, οὐ μόνον γραφαὶ ἀποκοπεῖσαι ἀπὸ τῶν τοίχων, ἀλλὰ καὶ παντοῖα χρυσὰ καὶ διάλιθα γυναικεῖα κοσμήματα, καὶ παμπληθῆ μαγειρικὰ καὶ οἰκιακὰ σκευὴ, ἐφ' ὧν, οὐχ ἤττον ἢ ἐπὶ τῶν εὐγενεστέρων κοσμημάτων, ἐπιπνέει ὅλη τῆς φαντασίας τῶν ἀρχαίων τεχνιτῶν ἡ χάρις, καὶ ἐπιφαίνεται ἡ ἀνεξάντλητος γονιμότης διατηροῦνται δ' ἀκόμη καὶ διάφορα τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας ἀντικείμενα, οἷον ὁ ἄρτος, ὃν ἔμελλον νὰ φάγωσι τὰ δυστυχῆ ὄνματα εἰς τὸν δεῖπνόν των, πλακοῦντες, αὐγά, σταφίδες, ἀμύγδαλα, σῦκα, κάρυα, φοίνικες, οἶνος, ἔλαιον· ἐ-

πειτα δὲ ὑφάσματα, χειρόμακτρα, πλεγμάτια, σαπώνιον, καὶ ἐν γένει πάντα τὰ χρησιμεύοντα εἰς τῶν ἀρχαίων τὸν ἰδιωτικὸν βίον.

Ἄλλα δὲν θέλω ἀποπερατώσει τὴν ἐπίτομον ταύτην περιγραφὴν, χωρὶς ν' ἀναφέρω καὶ περὶ ἄλλου εὐρέματος γενομένου ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἴσως τοῦ σπουδαιότερου πάντων τῶν ἄλλων. Εἰς μέρος ἀπόκεντρον ἀνεσκάφη θάλαμος μικρὸς καὶ μόνος, ὅστις ἐξελήφθη κατ' ἀρχὰς ὡς ἀνθρακῆος οἶκος, διότι ἐν αὐτῷ εἰς ἰδίας θέσεις εὐρέθησαν μετὰ πολλῆς συμμετρίας διατεθειμέναι τινὲς χιλιάδες στρογγύλων ἀνθράκων, οὓς καὶ κατ' ἀρχὰς ἀμειλῶς διέβριψαν οἱ ἐργάται. Ἄλλα μετὰ ταῦτα παρατηρήθη ὅτι ὁ θάλαμος περιεῖχε καὶ τρεῖς προτομὰς ἀγαλμάτων, καὶ τινὰ μελανοδοχεῖα, καὶ γραφικὸς καλῆμος, ὅλα

ἀντικείμενα ξένα εἰς ἀνθρακῆον. Τότε οἱ ἀνθρακῆες παρατηρήθησαν προσεκτικώτερον, καὶ ἐφάνη ὅτι ἦσαν κεκαυμένοι πάπυροι σώζοντες ἀκόμη τὰ γράμματα ὁρατὰ, καὶ συνελέγησαν ἐξ αὐτῶν ὡς ἑξακισχίλιοι, καὶ μετ' ἀγώνων ἀκατανόητων καὶ ὑπομονῆς ἀπαρδειγματίστου ἀνεγνώσθησαν μέχρι τοῦδε ἐξ αὐτῶν περὶ τοὺς τρισχιλίους καὶ πεντακοσίους. Καὶ ἀληθὲς μὲν εἶναι ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἀνταποκρίνεται μέχρι τοῦδε εἰς τὴν προσδοκίαν, καὶ ὅτι τὰ ἀναγνωσθέντα εἰσὶ κατὰ μέγα μέρος ἀφανεῖς τινες περὶ ῥητορικῆς πραγματείας. Ἄλλα μένουσιν ἀκόμη ν' ἀναγνωσθῶσι δισχίλια χειρόγραφα καὶ πεντακόσια, καὶ τίς οἶδε ποίους κρύπτουσι θησαυρούς; τίς δὲ δύναται νὰ προῖδῃ ποῖα θαύματα μᾶς ἐπιφυλάττει ἡ Πομπηία;

A. P. P.

Ἡ ἐν ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΣΤΗΛΗ.

Ἐπὶ τῆς πρὸ τῶν χειμερινῶν Ἀνακτόρων τῆς Πιερουπόλεως μεγάλης πλατείας, ὑψοῦται ὑπερῆρως ἡ Ἀλεξανδρινὴ στήλη, κολοσσαῖον λαμπρὸν μνημεῖον, ἀνάλογον τῆς μεγαλοφυχίας καὶ δόξης τοῦ μεγάλου ἀνδρός, πρὸς μνήμην τοῦ ὁποίου ἀνηγέρθη, τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ πρώτου.

Καὶ τὴν μὲν ἰδίαν τῆς ἀνεγέρσεως συνέλαβεν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ μεγαλύτερος αὐτοῦ ἀδελφὸς καὶ διαδόχος, ὁ νῦν εὐκλειῶς ἡγεμονεύων Αὐτοκράτωρ Νικόλαος· ὁ δὲ Γάλλος ἀρχιτέκτων Μονφερράνδος, προσκληθεὶς νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ἔργου, ἐγνωμοδότησε νὰ παραδεχθῶσι πρὸς τοῦτο τὸν παλαιὸν τρόπον τῶν στηλῶν καὶ ὀβελίσκων,

προβάλλον νὰ κατασκευάσῃ τὴν τοιαύτην στήλην ἐξ ὑπερμεγέθους τμήματος κοκκώδους λίθου, κειμένου εἰς ἐν τῶν λατομείων τοῦ Πυτερλάξου, εἰς τὸν κόλπον τῆς Φιλανδίας, ὅπου εἰσέρχονται διὰ σκοτεινοῦ μονοπατίου ἑσκαμμένου ἐντὸς τοῦ βράχου, καὶ ὅθεν εἶχον ἐκκόψει καὶ τοὺς τεσσαράκοντα ὀκτῶ ἀνδριάντας τοὺς σχηματίζοντας τὸ πτέρωμα τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Ἰσαάκ. Τὸ λατομεῖον τοῦτο κείμενον μεταξὺ τῶν πόλεων Βιμβούργου καὶ Φρειδερίκης, καὶ ἀπέχον τριακοσίους μόνον Γαλλικὰς πόδας τῆς παραλίας, κριστᾶ ὄψιν καταπληκτικὴν καὶ ἀγρίαν· διότι πέριξ αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει οὔτε φυσικὴ τις θλάσθησις ἢ ἄλλο ὁποιοῦνδήποτε ἔγνος γονίμου γῆς, πλὴν τινῶν μικρῶν γυμνῶν γηλόφων, οὔτε ἄλλη τις ἀνθρώπινος καλλιέργεια, ἢ οἰκοδομή, πλὴν τινῶν διεσπαρμένων καλυβῶν. Ὁ δὲ ἔνδον τοῦ λατομείου τόπος, τὸν ὁποῖον ἔδει νὰ περικόψωσι πρὸς ἐξαγωγήν τοῦ κοκκώδους τούτου τμήματος, εἶχε μῆκος μὲν ἑννεήκοντα ὀκτῶ ποδῶν Γαλλικῶν, περιφέρειαν δὲ πλάτους εἰκοσιδύο ποδῶν, ἐξύγιζε δὲ 9,000,566 Γαλλικὰς λίτρας, καὶ ὤφειλε νὰ ἐκκοπῆ ἀπὸ τοῦ βράχου ἐκ τῶν τριῶν αὐτοῦ πλευρῶν. Ἡ γιγαντιαία ἐργασία τῆς ἐκκοπῆς ταύτης, μέγα δαῖγμα σπανίας ἐπιμονῆς, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐργάζοντο ἀδιακόπως ἑξακόσιοι ἐργάται, διήρκεσε δύο ὀλόκληρα ἔτη· ἐπὶ τέλους εἰς τὰς 19 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1831 τὸ ὑπερμέγεθες τοῦτο τμήμα τοῦ κοκκώδους λίθου ἐξεκόπη, καὶ ἐν διαστήματι ἑπτὰ μόνον λεπτῶν τῆς ὥρας ἐτέθη ἐπὶ τῆς ἐπίτηδες κατασκευασθείσης νῆος, καὶ μετεκομίσθη εἰς Πιερουπόλιν.

Ἡ Ἀλεξανδρινὴ στήλη ὑπερβαίνει κατὰ τὸ ὕψος ὅλα τὰ μέχρι τοῦδε ἀνεγερθέντα μονόλιθα μνημεῖα· ὁ κορμὸς αὐτῆς εἶναι ὑψηλὸς ὀγδοήκοντα Γαλλικῶν πόδας, καὶ ἴσταται ἐπὶ στυλοβάτου, κατασκευασμένου ὁμοίως ἐκ κοκκώδους λίθου. Καὶ τὸ μὲν ὅλον ὕψος τοῦ μνημείου, μετρούμενον ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς πλατείας μέχρι τῆς ἀνωτέρας ἄκρας τοῦ σταυροῦ, εἶναι ἑκατὸν ἑξήκοντα ὀκτῶ ποδῶν Γαλλικῶν· αἱ δὲ τέσσαρες πλευραὶ τοῦ στυλοβάτου εἶναι κεκοσμημέναι δι' ὠραίων ἀναγλύφων παριστῶντων ἱστορικὰ πολεμικὰ ἀνδραγαθήματα τῶν Ῥώσων ἡρώων τῆς ἀρχαιότητος. Μεταξὺ δὲ διαφόρων ἄλλων

συμβόλων καὶ πανοπλιῶν διαπρέπουσιν οἱ ἀλληγορικοὶ ἀνδριάντες τῶν ποταμῶν τῆς Γερμανίας Χρόνου (Niemen) καὶ Βιζούλα (Vistule) καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀγάλματα τῆς Νίκης, τῆς Εἰρήνης, τῆς Δικαιοσύνης, τῆς Εὐμενείας, τῆς Σοφίας καὶ τῆς Ἀφθονίας. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς κορυφῆς τῆς στήλης ἴσταται ἄγγελος κρατῶν διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸν σταυρὸν, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς δεικνύων τὸν οὐρανόν· ἐπὶ δὲ τῆς πρὸς τὰ ἀνάκτορα πλευρᾶς ὑπάρχει ἐπιγραφή Ῥωσιστὶ λέγουσα « ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΤΩ ΠΡΩΤΩ Η ΡΩΣΣΙΑ ΕΥΓ'ΝΩΜΟΝΟΥΣΑ » ὁ δὲ στυλοβάτης, τὸ ἐπιστύλιον καὶ ἡ βάσις ἐπὶ τῆς ὁποίας ἴσταται ὁ ἄγγελος εἶναι κεκαλυμμένα ὑπὸ ὀρειχάλκου.

Ἡ ἀνεγέρσις τῆς Ἀλεξανδρινῆς στήλης ἔγεινε μετὰ μεγίστης παρατάξεως τὴν τριακοστὴν τοῦ ἔτους 1834, κατὰ τὴν ἡμέραν δηλαδὴ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἀγίου Ἀλεξάνδρου.

Ἡ τελετὴ ἤρχισε διὰ τῆς ἱεροπραξίας μεγαλοπρεπεστάτου μνημοσύνου ψαλέντος μετὰ κατανοκτικῶν προσευχῶν καὶ θερμῶν δεήσεων πρὸς τὸν ὕψιστον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου· παρίσταντο δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ μεθ' ὅλης τῆς αὐτῆς καὶ τοῦ κλήρου, τῶν Ὑπουργῶν, τῶν Γερουσιαστῶν, τοῦ διπλωματικοῦ σώματος καὶ ὄλων τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχῶν, καὶ ἀπείρου πλήθους λαοῦ. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐστραμμένος πρὸς τὴν στήλην ἐκλίνε γόνυ κατὰ γῆς μετὰ κατανώξεως, ἐκατὸν χιλιάδες πεζῶν, ἵππέων καὶ πυροβολιστῶν ἐμιμήθησαν ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ διὰ ταχείας κινήσεως τὸ παράδειγμα αὐτοῦ, καὶ γονατίσαντες ἐπίσης συνήνωσαν τὰς ἑγκαρδίους αὐτῶν πρὸς τὸν θεὸν ἰκεσίας μετὰ τῶν φιλαδέλφου Ἡγεμόνος αὐτῶν· γλυκεῖα δὲ ἢ ζωηροτάτη ἀνάμνησις τῶν σπανίων ἀρετῶν ἢ ἐξόχων φυσικῶν προτερημάτων τοῦ γενναιοτέρου ἢ φιλάνθρωποτέρου τῶν ἡγεμόνων συνεκίνησε διὰ μιᾶς τὰς καρδίας ὄλου τοῦ Ῥωσικοῦ λαοῦ καὶ ἀπέσπασε δάκρυα ἡμέρου κατανώξεως ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ αὐτῶν τῶν σκληροτέρων ψυχῶν· Ἄλλ' ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἀνεγερθεὶς ἔθεσε τὸν πῖλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἀναθὰς ἐφ' ἵππου ἐστράφη διὰ ν' ἀναχωρήσῃ, πεντακόσιοι κανονίων βολαὶ συνέχεον τὸν θορυβῶδη αὐτῶν κρότον μετὰ τῶν γοητευτικῶν

ἤχων τῆς παιανίζουσας στρατιωτικῆς μουσικῆς καὶ τῶν χαρμωσύνων ἀλαλαγμῶν τοῦ ἐπευφημούντος πλήθους· οἱ δὲ ἀυλικοὶ, οἱ Γερουσιασταὶ, τὸ διπλωματικὸν σῶμα, καὶ αἱ στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀρχαὶ καταβάντες ἀπὸ τὰ ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν τῆς πλατείας ὑψωμένα θωρεῖα, ὅπου ἴσταντο κατὰ τὴν τελετὴν, παρηκολούθησαν τὸν Ἀυτοκράτορα καὶ τὸν ἱερούργησαντα κλῆρον, καὶ πάντες περιήλθον κύκλῳ τῆς Ἀλεξανδρινῆς στήλης· τὰ λαμπρὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ ἱερὰ ἄμφια τοῦ κλήρου, αἱ πλούσιαι στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ στολαὶ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαλλήλων, καὶ τὰ πολυτελῆ κοσμήματα τῶν γυναικῶν, ἐνδοδυμένων κατὰ τὸ ἀρχαῖον Ῥωσικὸν ἔθος, παρίστων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς θέαμα μεγαλοπρεπέστατον, μαγευτικώτατον καὶ σπανιώτατον.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

Ὁμιλία Κ. Ἀσωπίου,

Ἐκφωνηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ Ὀθωνος τῇ κγ'. Ὀκτωβρίου 1842, ἐπὶ τῆς πρώτης ἐνάρξεως τῶν αὐτοῦ μαθημάτων.

Κύριοι!

Τὸ περὶ Ἑλληνικῆς Φιλολογίας μάθημα ἤγειρε ὡς ἐγείρει πάντοτε εἰς τὴν ψυχὴν μου αἰσθηματὶ σὺμμικτον ἐκ χαρᾶς καὶ λύπης· ἐκ χαρᾶς μὲν, διότι ἀνοίγει ἐνώπιόν μου θέατρον τοῦ ὁποῦ αἱ πολυειδεῖς καὶ ποικίλαι σκηνογραφίαι εἶναι τόσον τερπνὰ καὶ τόσον γοητευτικαί, ὥστε μὲ κἀννοῦσι νὰ λησμονῶ τὸ ἐνεστώσ διὰ τὸ παρελθόν, καὶ ἀναπερῶσάι μου τὰς ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον· ἐκ λύπης δὲ, διότι παραβάλλον τὰς δυσκολίας τοῦ πράγματος πρὸς τὰς ἐμὰς δυνάμεις εὕρισκω ὅτι αἱ πρώται ὑπερβαίνουσι πολὺ, παραπολὺ, τὰς δευτέρας, καὶ οὕτως ὁ ἐν ἀρχῇ ἐνθουσιασμός μετατρέπεται εἰς συστολὴν καὶ κατῆφειαν.

Ἴνα πληροφορηθῆτε δὲ ὅτι λέγω ταῦτα, ὄχι δι' ἄκαιρον ταπεινῶσιν καὶ μετριωροσύνην ἀλλ' ἐκ πεπονήσεως, ἐξαιτούμαι τὴν προσοχὴν σας εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ τοῦ πράγματος, χωρὶς προσιμίων. Εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐφεξῆς συνδιατριβῶν μας θέλομεν προσπαθῆσαι νὰ ἕρισωμεν, ὅσον τὸ δυνατὸν ἀκριβέστερον, τί ἐστὶ φιλολογία, τίς ἡ ἀρχὴ τῆς, τίνα τὰ μέρη τῆς καὶ τὰ ὅμοια, ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν τοσούτῳ λαμβάνομεν ὡς λῆμμα ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία ἢ κατ' ἐξοχὴν φιλολογία εἶναι ἡ πλήρης ἀναγνώσις ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου, κατὰ πᾶσαν αὐτοῦ σχέσιν καὶ κατ' ὅλην τὴν ἔκτασιν. Ἴνα γνωρίσωμεν τὸν

βίον ἐνός τινος ἔθνους, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν τὰ στοιχεῖα τὰ συνιστῶντα τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. Τίνα λοιπὸν τὰ στοιχεῖα ταῦτα;

Πολλάκις παρὰ πολλῶν παρωμοιάσθησαν τὰ ὁλόκληρα ἔθνη πρὸς τὸν κατὰ μέρος ἄνθρωπον, καὶ ἡ παρωμοίωσις δὲν εἶναι ἀτυχής. Τὰ ἔθνη ἔχουσιν, ὡς ὁ κατὰ μέρος ἄνθρωπος, τὴν νηπιότητά, τὴν νεότητά, τὴν ἀνδρικὴν καὶ τὴν γερωντικὴν ἡλικίαν των. Ἀμφοτέρωθεν συντηροῦνται διὰ τῆς ἰσορροπίας καὶ ἀρμονίας τῶν συστατικῶν μερῶν, καὶ ἀφανίζονται διὰ τῶν ἐναντίων. Ἀμφοτέρωθεν ὑπόκεινται εἰς ἀσθενείας, χρονικὰς ἢ οξείας, ἐλαφράς, βαρεῖας ἢ θανατηφόρους. Ἀμφοτέρωθεν δύνατον νὰ σωθῶσι διὰ προφυλακτικῶν ἢ θεραπευτικῶν μέσων, ἢ διὰ τὸ ἀνάτονον τῆς νόσου, διὰ τὸ ἀνάληπτον τοῦ νοσοῦντος, διὰ τὸ ἀκατάλληλον τῆς θεραπείας, νὰ λείψωσιν ἐκ προσώπου τῆς γῆς, τῆς διαφορᾶς ἐννοουμένης πάντοτε ὅτι καὶ ἡ ὑγεία, καὶ ἡ νόσος καὶ ἡ ἀγωνία, καὶ πάντα τὰ περὶ τὰ ἔθνη εἶναι ἀσυγκρίτως χρονιώτερα. Οἱ αἰῶνες τῶν ἀτόμων εἶναι μόνον ἐνιαυτοὶ ἢ καὶ μῆνες τῶν ἐθνῶν. Καθὼς λοιπὸν, ἵνα γνωρίσωμεν τὸν βίον τοῦ προσώπου, πρέπει νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀρχὴν, τὰς τύχας καὶ τὸ τέλος του, οὕτω καὶ περὶ τοῦ ἔθνους· ὅ,τι εἶναι ἡ βιογραφία εἰς τὸ πρόσωπον, τοῦτο εἶναι ἡ ἱστορία εἰς τὸ ἔθνος.

Ἐθνὸς ὁποιοῦνδήποτε ἔχει ὠρισμένην τάξιν συναλλαγμάτων καὶ συμβολαίων τῶν πολιτῶν πρὸς ἀλλήλους, ἔχει θεσμοὺς τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, δικαστήρια λοιπὸν ἵνα προστατεύωσι τὰ πρῶτα, βουλευτήρια καὶ κυβερνήσεις ἵνα ἐπαγρυπνῶσιν εἰς τὰ δευτέρα, καὶ ἰδοὺ πάλιν πρέπει νὰ ἐξετασθῇ τὸ πολίτευμα καὶ ὁ τρόπος τῆς κυβερνήσεώς του, ἵνα γνωρισθῇ ὁ βίος του. Ἀλλὰ τὰ ἔθνη δὲν ζῶσιν εἰς τὸν κόσμον μόνον των καὶ ἀπ' ἀλλήλων κερωρισμένα, ὅσον μάλιστα πολιτεύονται, τόσον περισσότερον ἐπιμύθνυνται ἔθνος ἔχει λόγον πρὸς ἔθνος, ὡς ἄτομον πρὸς ἄλλο ἄτομον τῆς αὐτῆς κοινωνίας. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ γνωρισθῶσιν ὄχι μόνον αἱ ἐσωτερικαὶ ἀλλὰ καὶ αἱ ἐξωτερικαὶ αὐτοῦ σχέσεις· ὥστε ὡς τὴν σήμερον ἐξετάζονται αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις τῶν διαφόρων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν πρὸς ἀλλήλα, οὕτω πρέπει νὰ ἐρευνηθῶσιν αἱ σχέσεις εἴτε τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὰ θάρβαρα ἔθνη, εἴτε αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἀλλήλους, τοῦ Ἀθηναίου πρὸς τὸν Σπαρτιάτην καὶ καθεξῆς, καὶ οὕτω νὰ γνωρισθῇ, ὡς ἠθέλωμεν εἰπεῖ κατὰ τὴν γλῶσσαν τῶν σημερινῶν Νομικῶν, τὸ παρ' Ἑλλήσι δίκαιον τῶν ἐθνῶν. (1) Διότι ἡ Ἑλλὰς παρίστανε τὸ πάλαι, ὡς ἐν μικρογραφίᾳ τὴν σημερινὴν Εὐρώπην.

(1) *Idē wachsmats jus gratium gualē obtinuit apud gracios.*

Τὰ πολιτεύματα τῶν ἀρχαίων διέφερον ἀλλήλων, διαφέρουσι καὶ τῶν νῦν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ παράθεσις εἶναι τὸ ἐπιτηδειώτατον μέσον πρὸς ἀκριβέστεραν παντὸς πράγματος ἐπίγνωσιν, διὰ τοῦτο ἡ περὶ πολιτικῶν σχέσεων τῶν ἀρχαίων ἐξέτασις· καὶ ἄκοντας μᾶς σύρει ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς τῶν νεωτέρων πολιτικῆς, ἡ ὁποία εἶναι τόσον περισπούδαστον καὶ πολύκροτον θέμα.

Τὸ ἔθνος ὁμοιάζει ὄχι μόνον πρὸς τὸ ἄτομον ἀλλὰ καὶ πρὸς οἰκείων καὶ ὁμορρίων ἀτόμων ἄθροισμα, πρὸς συγγένειαν, ἢ, ὡς συνηθέστερον λέγεται οἰκογένειαν. Ἀμφοτέρωθεν ἔχουσι πόρους καὶ χρεῖας, προσόδους καὶ ἀναλώματα. Ἴνα ἐξκριθῶσιν λοιπὸν τὰ περὶ τὸ ἔθνος, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ἀκόμη τὴν ἰδιωτικὴν καὶ τὴν δημοσίαν οἰκονομίαν του, καὶ τὸν ἐκ ταύτης ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον πλοῦτον αὐτοῦ, παραβάλλοντες καὶ πάλιν τὰ τῶν πτωχῶν εἰς πληρεστέραν τοῦ πράγματος κατάληψιν πρὸς τὰ τῶν νεωτέρων.

Ἡ γεωργία, ἡ ὑφαντικὴ, ἡ ξυλουργικὴ, ἡ μεταλλουργία, ὅλη ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον δι' ὧν ἀποκτᾶται ὁ ἰδιωτικὸς καὶ ὁ δημόσιος πλοῦτος, ἀποβλέπουσι τὸ ἀναγκαῖον, τὸ χρήσιμον, τὰ ἐπιτήδεια τοῦ βίου. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων, τὰ ἔθνη ἔχουσι καὶ τέχνας αἰτίνας ἀποβλέπουσι μόνον τὸ τερπνὸν καὶ ὠραῖον. Ἡ ζωγραφία, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, κατ' ὅσον ὑπερβαίνουσι τὴν ἀπλὴν χρεῖαν τῆς κατοικήσεως, ἀσχολεῖται περὶ τὴν καλλονὴν τῶν ναῶν, περὶ τὴν καθαρὰσιν τῶν λαμπρῶν μεγάρων τῶν δυναστῶν τῆς γῆς, ἡ γλυπτικὴ καὶ ὅλαι αἱ ὠραῖαι λεγόμεναι τέχναι, εἶναι καλλωπίσματα πρὸς ἃ τρέπονται τὰ ἔθνη, μόλις ἀρχίσωσι νὰ ἐξέρχονται τῆς βαρβαρότητος καὶ ἀπαιδευσίας.

Τὰ ἔθνη ἔχουσιν ἐπιστήμας, δι' ὧν καὶ αὐταὶ αἱ τέχναι τελειοποιῦνται, καὶ ὁ βίος ἐπὶ τὸ κρεῖττον βυθμίζεται, καὶ ἐπικοσμεῖται, καὶ ἄλλα πράγματα ὑψηλότερα διὰ συλλογισμοῦ ἐξετάζονται ἅτινα ἐκ τῆς ὑψηλῆς σφαίρας τῶν θεωριῶν δὲν καταβαίνουσιν εἰς τῶν τεχνιτῶν τὰ ἐργαστήρια. Ἴχουσι προσέτι καὶ γενικώτερον τι, ἔχουσιν ἐπιστημῶν ἐπιστήμην· ἥτις ἀσχολεῖται νὰ εὕρῃ τὴν βᾶσιν κατ' ἣν ἐννοοῦμεν καὶ συλλογίζομεθα καὶ περὶ πολιτεύματος καὶ περὶ τέχνης καὶ περὶ ἐπιστήμης, ἡ ὁποία ζητεῖ τοὺς νόμους κατ' οὓς ἐν γενεῖ συλλογίζεται καὶ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο καὶ πάντα τὰ ἐπὶ γῆς ἔθνη.

Ἐκτὸς πάντων τούτων, ἅπαν ἔθνος ὑπὸ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ εἶδος, παχλώτερον ἢ λεπτότερον, ὡς ἔχει προκοπῆς ἠθικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἀναπτύξεως, ἐξηγεῖ τὸ ἔμφρον θερηκευτικὸν αἰσθηματὶ, τὸ ὁποῖον, ἀπασπῶν τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν ταπεινῶν γνήμων σχέσεων του, τὸν ἀνα-

ψώνει εἰς σχέσεις ἄλλας ὑψηλότερας καὶ καθαρωτέρας, εἰς τὰς πρὸς τὸν πλάστην του σχέσεις. Τοῦτο εἶναι ἡλατρεία, ἐκ τῶν κυριωτάτων καὶ σπουδαιοτάτων καὶ αὕτη στοιχειῶν παντὸς ἔθνους.

Ἴδοὺ λοιπὸν ὅτι, ἵνα γνωρίσωμεν τὸν βίον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, πρέπει πρὸ πάντων νὰ στραφῶμεν εἰς τὴν ἱστορίαν του, ἵνα μᾶς διδάξῃ, πῶς ἤρχισε, ποίας περιπετειᾶς ἔλαβε καὶ πῶς ἔπεσε τὸ ἔθνος τοῦτο. Ἡ ἱστορία μετὰ τῆς γεωγραφίας καὶ χρονολογίας μᾶς παραπέμπει εἰς τὰς πολιτικὰς καὶ οἰκονομικὰς αὐτοῦ σχέσεις, εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν μηχανικῶν καὶ ὠραίων τεχνῶν του, τῶν ἐπιστημῶν, τῆς φιλοσοφίας, τοῦ θερηκευματός του, καὶ εἴτι ἕτερον.

Πάντα ταῦτα τὰ στοιχεῖα εὕρισκονται ἐναποταμιευμένα εἰς τὰ συγγράμματα ἐξαιρέτως, ὡς τὰ πολύτιμα κειμήλια εἰς τὰς θήκας καὶ λάρνακας. Τὰ συγγράμματα λοιπὸν πρέπει ἐπιμελῶς νὰ ἀνελιξώμεν, ἵνα εὕρωμεν τὸ ζητούμενον. Καὶ εἰ μὲν ἡ ἱστορία ὑποτεθῇ ὡς ὁ περιβόλος τοῦ ἀδύτου, ἡ γλῶσσα ἐν ἣ τὰ συγγράμματα εἶναι γραμμένα θεωρητέα, τρόπον τινά, ὡς ἡ εἰς ἀνοιξὴν τοῦ περιβόλου καὶ τοῦ ἀδύτου χρησιμεύουσα κλεις. Ἐκ τούτου λοιπὸν προέβηεν ὅτι ἂν καὶ Ἑλληνικὴ φιλολογία κατ' ἔκτασιν εἶναι ὡς ἐκ λήμματος παρεδέχθημεν, ἡ πλήρης ἀναγνώρισις τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου, περιορίζεται ὁμως συνηθέστερον εἰς τὴν γνώσιν τῶν συγγραμμάτων καὶ μάλιστα τῶν ἐνδοξοτέρων, ἐπομένως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, καὶ τοῦτο, διὰ τὸ ἐπικρατέστερον καὶ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον.

Ἡ γνώσις τοσούτων κλάδων καὶ παρακλάδων οἷτινες πρὸς τούτους συνδέονται ἤθελε παρέχει δυσκολίας ἐπιπαντὸς ἄλλου ἔθνους, παλαιῦ ἢ νεωτέρου. Ἀλλὰ εἰς ἔθνος ὅπερ ἔλαβε κατὰ πᾶσαν σχέσιν τὴν μεγίστην ἀνάπτυξιν, εἰς ἔθνος ὅπερ ἀφοῦ κατὰ πρῶτον ἐδίδαξε τὸν κόσμον ὅλον τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν, πάλιν ἐγένεν ὄργανον εἰς τὴν θεῖαν πρόνοιαν πρὸς διάδοσιν τῶν ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀληθειῶν, οὗτινος τὰ καλλιτεχνήματα καὶ συγγράμματα ἐχρησίμευσαν ὡς πολιτικὸς ἀσπὴρ εἰς τὴν νεωτέραν Εὐρώπην, ἵνα ἐξέλθῃ ἐκ τῆς παχυτάτης ἀπαιδευσίας εἰς ἣν εἶχεν ὑποπέσει ἐπὶ τῶν μέσων λεγομένων αἰῶνων, εἰς ἔθνος, ὅπερ ἐτίμησε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, εἰς τοιοῦτον ἔθνος, ὁποῖον τὸ Ἑλληνικόν, αἱ δυσκολίαι γίνονται ἀσυγκρίτως μεγαλύτεραι.

Τὰς δυσκολίας ταύτας, οἰκοῦεν μεγάλας οὐσας, κινδύνει καὶ ἄλλα περιστάσεις. Ὁ αἰὼν προβαίνει κατ' ἐκάστην μετὰ νέων εὐρέσεων, μετὰ νέων ἀνακαλύψεων, μετὰ νέων φώτων, τὰ ὅποια διακίδονται καὶ ἀντανακλῶνται ἀ-

πανταχοῦ. Τίς εἶναι ὁ καὶ μικρὸν τῆς παιδείας φροντί-
ζων τὴν σήμερον, ὅστις ἀγνοεῖ τὰς καθημερινὰς ἐπι παν-
τός εἶδους προόδους, τοσαύτας οὖσας καὶ τηλεικαύτας ὥ-
στε μόνις μετὰ πολλῶν ἀγώνων καὶ ἰσχυρίσεων δύναται
τις νὰ παρακολουθήσῃ;

Ἀλλὰ τί κοινὸν τούτῳ κάκεινο; δυνατόν εἰπεῖν τίνα
σχέσιν ἔχουσι τὰ φῶτα, καὶ αἱ περὶ τὰς τέχνας καὶ ἐπι-
στήμας προόδοι τῶν νεωτέρων πρὸς τὰ 'Ελληνικὰ Γράμ-
ματα καὶ πράγματα τὰ ὅποια εἶναι παλαιὰ, καὶ ἅτινα καὶ
ἀρχὴν καὶ τέλος λαβόντα, ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ, κύ-
κλον; εἶναι ἀποχωρισμένα, εἶναι ἰσορικά, εἶναι πράγματα
γενόμενα καὶ οὐκ ἀπογινόμενα πλέον· καὶ τοῦτο εἶναι
ἀληθές. Τὰ παρελθόντα πράγματα ἀνήκουσι βέβαια εἰς
τὴν ἱστορίαν, ἔργον τῆς ὁποίας εἶναι νὰ τὰ ἐξεικονίσῃ
πιστότατα, ἢ περὶ αὐτῶν ὅμως κρίσις εἶναι τοῦ ἐνεστώ-
τος αὐτῆ εἶναι, πρέπει τοιῦλάχιστον νὰ ἴηαι, ἀνάλογος
πρὸς τὰ φῶτα τοῦ αἰῶνος καὶ τοῦ τόπου ἐν ᾧ γίνεται. Τίς
ἤθελε τολμήσει τὴν σήμερον νὰ κρίνῃ καὶ περὶ τῆς 'Ελ-
ληνικῆς τέχνης καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν
πραγμάτων, ὡς ἔκριναν πρὸ ἑκατὸν, πρὸ πενήκοντα,
καὶ πρὸ τριάκοντα ἔσως ἐτῶν; τίς ἤθελε προβῆ τὴν σή-
μερον ὡς ἐγκρατὴς τοῦ 'Ελληνισμοῦ ἐν γένει, χωρὶς νὰ
γνωρίζῃ ὄχι μόνον αὐτὰ τὰ παρ' Ἑλλήνων γενόμενα καὶ
λεχθέντα, ἀλλὰ καὶ πῶς αὐτὰ, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς,
ἐξετάσθησαν, ἐπεκριθῆσαν καὶ ἐπετιμῆθησαν; εἰς τίνα ἤ-
θελε συγχωρηθῆ νὰ ἀνανεώσῃ πλάνης καὶ στρεβλῆς ιδέας
τὰς ὁποίας ἡ γενικὴ πρόοδος ἀπεδοκίμασεν; ὁ τολμήσας
νὰ προβῆ τὴν σήμερον εἰς τὴν ἀγορὰν ἐνδεδυμένος ἐνδύ-
ματα ὅποια ἐφόρουσιν οἱ ἄνθρωποι πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν καὶ
ἐπέκεινα, ἂν καὶ τὰ ὑφάσματα τῆς αὐτῆς ὕλης, ἤθελεν
ἔσως περιγελασθῆ ὡς ἰδιότροπος καὶ οὐδὲν πλέον. Ἀλλ'
ἐάν τις ἀγνοῶν πόσα οἱ ἐξετασθαὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐτε-
λειοποίησαν, πόσα ἐπηνώρθωσαν, πόσα ἀνεύρον· ἐάν τις,
ἀδιαφορῶν τι πρὸς τοῦτο συνεισέφεραν μέχρι τέλους οἱ
συννηκόμενοι ἀγῶνες τοσούτων πεπαιδευμένων, ἢ εὐφροῖα
τοῦ Γάλλου, ἢ σκέψις τοῦ Βρετανοῦ, τὸ βαθύσοφον τοῦ
Τεύτονος καὶ καθέστις, ἤθελε παρουσιασθῆ νὰ διδάξῃ περὶ
τοιούτων ἐπι καθέδρας, ἤθελε καταφρονηθῆ βέβαια ὡς
ιδιότης καὶ ἀμαθής. Ὁ τοιοῦτος ἤθελεν ὁμοιάζει ἰατρὸν
ἐξ ἐπιμενειδίου ὕπνου ἀρπυνηθέντα, καὶ ἐπιχειροῦντα
θεραπεύειν ὡς ἐπὶ Ἀβερρόου καὶ Ἀθεκίνα.

Ἐπὶ τῶν παρελθόντων ἀκόμη αἰῶνων ἢ ἕκτασις τῶν
γεωγραφικῶν καὶ ἔθνογραφικῶν γνῶσεων ἐβοήθησαν θυ-
μαστὸν ὅσον διὰ τοῦ παραλληλισμοῦ εἰς ἐξήγησιν τῶν ἀρ-
χαίων. Ἡ ἀνέρευσις τῆς Ἀμερικῆς μᾶς ἐξήγησε διὰ τῶν ἐν
αὐτῇ ἀγρίων, πολλὰ τῆς ἀρχαίας μυθώδους καταστάσεως.

Ἡ τῶν Ἀμερικανῶν πρόληψις περὶ τῶν ἐρίππων Ἰσπανῶν
τοὺς ὁποίους κατὰ πρώτην προσβολὴν ὑπέλαβαν συσώ-
τους μετὰ τῶν ἵππων, μᾶς ἐξηγεῖ τὴν γένεσιν τοῦ περὶ
τῶν Θεσσαλικῶν ἵπποτάκτων μύθου. Τὰ τῆς Ἑλβετίας
δημοκρατικὰ καὶ ἀριστοκρατικὰ, τὸ Ὀμοσπονδικόν τῶν
Ἀγγλοαμερικανῶν, τὸ τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας σύμμικ-
τον καὶ τριαρχικόν, οὕτως εἰπεῖν, πολιτεύματα, μᾶς κα-
θιστᾶ καταληπτότερα, διὰ τῆς παραθέσεως, τὰ πολιτεύ-
ματα τῶν Ἀθηναίων, τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν λοιπῶν
Ἑλλήνων, πράγματα ὅποια οὔτε ὁ μέγας δεσπότης τῆς
Ἀσίας κατελάμβανεν, οὔτε ὁ Δημάρτος τὰ ἐξήγει, (2)
οὔτε ὅλοι τοῦ κόσμου οἱ δεσπότες εἶναι δυνατόν νὰ νοή-
σωσιν. Ἡ τρομερὰ τῆς Γαλλίας ἀναπολίτευσις κατέστησε
νοητὰ ἐπίσης πολλὰ τῆς ἀρχαιότητος συμβάντα. Ὁ Θου-
κυδίδης, περιγράφων τὰς ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέ-
μου φρικώδεις παρεκτροπὰς, (3) καθ' ἃς τὸ τῆς κοινωρίας
οἰκοδομημα ἐκλονήθη ἐκ θεμελίων, καὶ ἐξηγρώθησαν οἱ
ἄλλως ἠπιώτατοι ἄνθρωποι, φαίνεται ὅτι πιστῶς ζωγρα-
φεῖ αὐτὰ τὰ ἐν Παρισίοις ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας γενόμενα
καὶ ἀκριβῶς εὐρίσκειται ἀληθεύουσα ἡ κρίσις τοῦ μεγάλου
ἱστορικοῦ « τῶν τε γενομένων τὸ σαφές σκοπεῖν καὶ
τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις, κατὰ τὸ ἀνθρώπειον, τοιοῦ-
των ὄντων καὶ παραπλησίον ἐσσοθαι. » κ. τ. λ. (4)

Ἡ ἐξερύνησις τῶν τῆς Ἀφρικῆς ἠνάγκασε νὰ ἀλλά-
ξωσι γνώμην περὶ ἀξιοπιστίας Ἡροδότου· ἢ ἐπίμονος ἐξι-
χνίασις τῶν ἀπωτάτων τῆς Ἀσίας μερῶν ἔδωκεν ὀρθο-
τέρας ιδέας καὶ εἰς τὸ περὶ ἀναβάσεως τῶν μυρίων
καὶ εἰς τὸ περὶ ἀναβάσεως Ἀλεξάνδρου, καὶ εἰς τὸ
περὶ σκοπῶν καὶ χαρακτῆρος τοῦ ἐνδόξου τούτου
ἀνδρός. (5) Ἡ ἀκριβεσττέρα γνῶσις τῆς ἱσθῆς τῶν Ἰνδῶν
γλώσσης καὶ τῆς αὐτῶν θρησκείας μᾶς προσήγγισεν εἰς
τὰς ρίζας τῆς 'Ελληνικῆς γλώσσης καὶ μυθολογίας καὶ
παρ' αὐτοὺς ἔσως τοὺς Ἕλληνας περισσότερον. Πολλοτά-
των Ἑλληνικῶν λέξεων ἢ ἐν τῇ Ἰνδικῇ γλώσσῃ τώρα εὐ-
ρισκομένη ἀρχὴ μᾶς κάμνει νὰ μειδιώμεν διὰ τὰς βεβι-
ασμένης καὶ ἀλόγους ἐτυμολογίας τῶν πρώην· (6) ἢ θυ-
μα

2) Ἠρ. Ζ. 209 παράβασις καὶ Ἠρ. Ζ. 134—135.

3) Θουκυδ. Γ'. 82—83 ὁ μακαρίτης Κοραῖς εἰργί μοι ὅτι πολλὰ τοῦ
Θουκυδιδῶν ἐντόπως ἐντελῶς διὰ τῆς γαλλικῆς ἀναπολίτευσεως. Ἐπρόθε-
σε δὲ σπουδαϊότατα ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς τοσοῦτον ἀκλασίας
εἶχον προχωρήσει τὰ πράγματα, ὥστε ὁ ὄνος δὲν ὑπῆρκε πλέον πᾶν
ὀνηλάτιον, αὐτὸ τοῦτο κατὰ γράμμα τὸ παρὰ Πλάτωνι (ποῦ ἀναφέρει ὁ
Πλάτων τοιοῦτον τι ἀγνοῦ.)

4) Θουκυδ. Α'. 22.

5) Ἰδε τὸ ἐξέλιγον σύγγραμμα the history of the anesent world
bygeha gillies ἀποτελοῦν τὸ δεύτερον μέρος τοῦ the history of ancient
greece ἐν τόμῳ Α'. ἕτις εἶναι ὁ Ε'. τοῦ ἔθου.

6) Ἰδε Adam Hartung von den partikeln den griechischen
Sprache,

μαστὴ τελειότης καὶ λεπτότης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης
εἰς τὴν χρῆσιν τῶν χρόνων, τῶν ἐγκλίσεων, τῶν μορίων
καὶ τὰ ὅμοια ἐξηγοῦνται τὴν σήμερον πολὺ ἐπιτυχέστε-
ρον. (7) Ἡ ἐξ οὐρανῶν κατάβασις ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἕως
τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ ἡ παρὰ Λαομέδοντι αὐτοῦ θητεία
εἶναι μία τῶν συχνῶν παρ' Ἰνδοῖς θεοφανειῶν, ἃς αὐτοὶ
καλοῦσιν ἀνάτας.

Καὶ ταῦτα πάντα ἔγιναν ἐκ μόνης τῆς ὀρθότερας κρί-
σεως, εἰς ὅπερ συμβάλλει τὰ μέγιστα ἢ παρὰ βεβαιότητα, καὶ
ἤθελον ἴσως γένει καὶ τεθέντος ὅτι εἰς τὰ μνημεῖα τῆς
ἀρχαιότητος δὲν προσετέθη οὐδὲν παρ' ὅσα ἐξ ἀρχῆς ἦσαν
γνωρισμένα. Ἀλλ' ὅμως, ἐκτὸς τούτου, ἔργα τῶν παλαιῶν
καὶ ἀρχήτερα ἀνευρέθησαν, καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἀνευ-
ρίσκονται ὄχι ὀλίγα. Ἐπιγραφαί, ἀγάλματα ἢ ἀγαλμάτια,
τρόπαια, νομοί, θεάτρικα, τῶν Ἱππαρχείων Ἑρμῶν λειψάνα,
πονήματα ἢ πονημάτων τεμάχια, ἀνακαλυπτόμενα, καθ'
ὄλην τὴν ἄπειρον ἕκτασιν τῆς τότε γνωριζομένης γῆς τὴν
ὁποῖαν ἐσκέπαζε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, μᾶς χειραγωγού-
σιν εἰς κρείττονα ἐξήγησιν τῶν μερῶν, εἰς σύνδεσιν αὐτῶν
καὶ εἰς συμπλήρωσιν τοῦ ὅλου. Πολλὰ κειμήλια, τῆς προ-
γονικῆς εὐκλείας πολυτίμητα λειψάνα, ἅτινα ἢ γρηναῖα Ἑλ-
λάς, μόνις αὐτὰ διασώσασα καὶ μετὰ εἶχε ἀπὸ τὰς ἀρ-
πακτικὰς χεῖρας τῶν ξένων, ζηλοτύπως ἐφύλαττεν ἀκό-
μη κρυμμένα καὶ θημμένα εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς, χαίρου-
σα τὰ ἀποδίδει.

Τὰ ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς γνήσια τέχνα τῆς, μετὰ δα-
κρύων χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης ἀποδεχόμενα τὴν μητρικὴν
στοργὴν, ἐκκαθαρίζουσι, περιποιῶνται, ἀσπάζονται τὰ
προσφερόμενα, καὶ τὰ συνδέουσι πρὸς τὸ πρῶτον, εἰς συμ-
πλήρωσιν θησαυροῦ πολυτίμου. Τὰ δὲ μακρὰν κατὰ τύ-
χην ὄντα, τὰ ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἐσκορπισμένα, καὶ τὸν
κόσμον ὅλον γυρίζοντα, ἐγχαράγηται εἰς τὰς καρδίας
φέροντα τὴν σεβαστὴν αὐτῆς εἰκόνα, ἐπευφημοῦσι, καὶ
ἀμειλλῶνται εἰς τὴν θεραπείαν τῶν πολυχρονίων τραυμά-
των τῆς κοινῆς μητρός. Καὶ ἔχει τι ὄντως γενναῖον καὶ
πατριωτικόν, ἔχει τι μέγα καὶ κατασκευτικόν, μόνον τὰ
φθονερὰ ὄμματα διαφεύγον, ὁ υπερένθεμος ζῆλος ἀπάν-
των ἵνα δευθῶσιν ἀξιοὶ τοιαύτης πατρίδος υἱοί.

Ὅστις λοιπὸν, χωρὶς νὰ ἴηαι ἐρωδιασμένος διὰ τοιού-
των μέσων, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν φάσιν καὶ τὴν τάσιν
τοῦ ἔθνους, ἵνα δυνήθῃ νὰ κατευθύνῃ τὰ πάντα πρὸς ἓνα
σκοπὸν, ἀναδέχεται τοιαύτην διδασκαλίαν, ὁ τοιοῦτος
ἐπιχειρεῖ ἔργον ἀνοίκειον εἰς ἑαυτόν.

Τρία πράγματα ἤθελεν ὑπολάβει τις ἐκ τῶν προηγου-
μένων, κατὰ γράμμα λεχθέντων. Ἄνω. Ὅτι ἐγὼ ἀποδο-

7) Hartung ἴθα ἀνωτέρω.

κιμάζω πάντα τὰ ἀρχαιότερα, τὰ νεώτερα μόνον ἀσπα-
ζόμενος καὶ ταῦτα ὑποτρέχων· Ἔ. ὅτι τὴν σήμερον μετὰ
τοσούτων αἰῶνων προσπαθείας καὶ ἰσχυρίσεως, ἐφθάσαμεν
εἰς τὸ μὴ περαιτέρω τῆς περὶ τὰ 'Ελληνικὰ προκοπῆς-
γον· ὅτι ἐγὼ, ὑποδεικνύων τὸ ἔργον τοῦ τοιοῦτου καθη-
γητοῦ, καὶ τόσον αὐστηρῶς περὶ αὐτοῦ γνωματεύων, προ-
ητοιμάσθην τὴν μεγίστην ἐτοιμασίαν, ἐρωδιασθῆν μετ'
ὄλων τῶν ἀναγκαιῶν, ἵνα φέρω τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τὸ τελειό-
τατον. Δὲν ὑπάρχει τὸ πρῶτον, κατὰ δυστυχίαν δὲν ὑ-
πάρχει οὔτε τὸ δεύτερον, οὔτε τὸ τρίτον· οὐδὲν τῶν τριῶν
τούτων ὑπάρχει.

Δὲν ὑπάρχει τὸ πρῶτον· διότι ὅλα τὰ πράγματα τοῦ
κόσμου ἔχουσιν ὄρια· τὸ καιρῶς περὶ τῶν κοινῶν εἰπεῖν
καὶ τελειότερα τὰ τέλεια ποιῆσαι, ἐννοεῖται μόνον ὅπου,
ὅπως καὶ ὅσον ἐνδέχεται· ἐπὶ πολλῶν δὲ περιστάσεων ἀρ-
μόζει, ἐξ ἐναντίας, τὸ τοῦ Σωκράτους ὄχι μόνον περὶ τῶν
αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν λέγειν. Πολλὰ
πράγματα μάλιστα διαφθείρονται ἐκ τῆς ἀκαιροῦ προσπα-
θείας πρὸς τὴν βελτίωσιν. Ἡ ἐκπτώσις ἀρχίζει πάντοτε
ἀπὸ τὴν ἀπόπειραν τοῦ τελειοποιῆσαι τὸ ἔχον ἤδη τὴν ἀν-
θρωπίνην τελειότητα. Ἀφ' οὗτο ἐπροσπάθησαν νὰ ἐξαπερά-
σωσι τὸν Σοφοκλῆν, ἐξέπεσαν ἢ τραγωδία, καθὼς ἀφ' οὗτο
ἐφραντάσθησαν νὰ ὑπερνηκίσωσι τὸν Φειδίαν ὀπισθοδρο-
μήσεν ἢ γλυπτική. Καὶ δὲν γνωρίζω ἂν ὁ Βίκτερ Οὐγος
καὶ Ἀλέξανδρος Δουμάς, οἱ περιώνυμοι ῥωμαντικοὶ τῆς
Γαλλίας, ἐβελτίωσαν τὴν τραγωδίαν τοῦ Κορνηλίου καὶ
Ρακίνα· οὐδὲ γνωρίζω ἂν ὁ προσπαθίσας νὰ ἐξαπεράσῃ,
ἀφ' οὗ πρῶτον ἐπερίπαιξε τὸν Ὀμηρον εἰς τὸ ἔπος, ὁ ἴτα-
λὸς Ἀββάς Καισαρόπτης, ἐβελτίωσε τὴν ποίησιν τῆς πα-
τρίδος του.

Δὲν ὑπάρχει ἀπολύτως τὸ δεύτερον, ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς
τὸ μὴ περαιτέρω τῆς περὶ τὸν Ἑλληνισμόν προκοπῆς,
πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Δύναται ὁ ἱστορικός νὰ καυχῆθῃ, ὅτι
γνωρίζει ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν χωρὶς κενῶν εἰς
τὸ μέσον; Δύναται νὰ καυχῆθῃ ὁ γεωγράφος ὅτι γνωρί-
ζει ἀκριβῶς, ὄχι τὰς τύχας τῶν ἀπέριων πόλεων τὰς ὁ-
ποίας οἱ Ἕλληνες ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἐκτίσθη, ἀλλὰ τὰς
θέσεις; τὰ ὀνόματα μόνον; Γνωρίζει τὰς πενήκοντα
ἀποικίας τῆς Μιλήτου; τὰς πολυαριθμούς πόλεις τὰς ὁ-
ποίας ἢ περὶνοῖα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου τόσον ἐπιτυ-
χῶς ἐκτίσθη; τὰς δεκάξι Ἀντιοχείας; τὰς ἐννέα Σελευκίας,
τὰς πάντε Λαοδικείας, τὰς τρεῖς Ἀπαμείας, κτίσματα τοῦ
Σελεύκου, εἰς τὸ ἀπέραντον βασιλείῳν του; τόσας ἄλλας
μεγάλας καὶ εὐδαίμονας πόλεις, τῶν ὁποίων ἢ μικρὰ Ἀσία
εὐμοῖραι; Ἀλλὰ τίς ἢ χρεῖαι νὰ ὑπάγωμεν τόσον μακρὰν,
τὰ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἠπείρῳ, τὰ ἐν Ἀλαρναίᾳ καὶ Αἰτω-

λίξ, τὰ ἐν Φωκίδι, τὰ ἐν Πελοποννήσῳ, τὰ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀττικῇ, γνωρίζονται ἀκριβῶς; Τὰ Ἑλληνικά πολιτεύματα, τὸ Ἀττικὸν δίκαιον, μετὰ τοσοῦτους ἀτρώτους καὶ ἀληθῶς ἀξιοπαίνους κόπους τῶν σοφωτάτων φιλολόγων τῆς Γερμανίας (8) ἐφθασαν τὸ τέλειον τῆς ἀναπτύξεως; Τὰ περὶ τεχνῶν ἐπιστημῶν καὶ φιλοσοφίας τῶν Ἑλλήνων ἠρμηνεύθησαν ἀρκούντως; Ἡ Ἑλληνικὴ μυθολογία ἐξηγήθη πλέον ἰκανῶς; Εἶναι τὰ παρ' Ἑλλήσι μυθεύματα, ἀλληγορικὰ μυθοπλασίαι ὑποκρύπτουσι θαθεῖαν φιλοσοφίαν; εἶναι ἐκμυθευθεῖσαι ἱστορίαι, ὡς ἤθελεν ὁ Εὐνήσ; ἢ εἶναι Ἰνδικῶν μύθων πρᾶμορφώσεις; Καὶ ἐστὶ πρὸς ἐν πολλοῖς πρέπει νὰ αἰτηθῇ, ὄχι ἐπιθεδαιώσις, ἀλλ' ἐξηγησις τῆς ἐξηγήσεως· τί σημαίνουνσιν ὅτι τὰ κατὰ τὴν *Τιτανομαχίαν* δηλοῦσι τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους τῆς βίας καὶ ἀνωμαλίας, ἐκ τῶν ὁποίων προέκυψεν ἐν τέλει ἡ εὐταξία τοῦ πατρὸς, καὶ ὅτι ἡ *Τιτανοκρατία* δηλοῦσ, τὴν αὐστηρὰν ἀνάγκην τῆς φύσεως, καὶ τὴν εἰρηρικὴν ἰσορροπίαν τῶν δυνάμεων, χωρὶς ὅμως προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ προαιρέσεως; ὅτι ἡ παλαιὰ ἐκείνη θεαρχία καὶ ἡ ἐξ ἐνός εἰς ἄλλο πρόσωπον μετάβασις τοῦ παγκοσμίου σκῆπτρου ἐπεποιήθη, ἵνα ἐξηγήσῃ ἰδέας περὶ κοσμοσυστάσεως καὶ κοσμομορφώσεως, περὶ διαφόρων κοσμοειδῶν καὶ κοσμολογιῶν, ἵνα συνδέσῃ εἰς ἓν ὅλον ἐτεροειδῆς ἰδέας καὶ ἐτεροειδῆ πρόσωπα, καὶ τὰ ἀναιρέση ποιητικῶς τὰς ἀναφανείσας θεολογικὰς ἀντιφάσεις; (9) Ἡ ἐξηγήσις αὐτῆς τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας εἶναι τοσοῦτον σοφὴ ὥστε ἀπικτεῖ ἐξέβαιν νέναν ἄλλην ἐξηγήσιν. Περὶ φύσεως τῆς Ἑλληνικῆς τραγωδίας δὲν φιλονεικοῦσιν ἀκόμη; καὶ εἶναι οἱ φιλόλογοι σύμφωνοι εἰς τὸ περὶ μέτρων τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως; πρὸς δὲ τὴν γλώσσαν; ἠρμηνεύθησαν πάντα πρᾶ τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφεῶν; εἶναι διορθωμένον τὸ κείμενον ἀπάντων; Ὅστις ἀναδέχεται τοιαύτης ὑποσχέσεως πιστὴν ἐκπλήρωσιν θέλει ἔχει πολλοὺς ἀκροατὰς, ἐν πρώτοις τῶν ὁποίων θέλει εἶμι καὶ ἐγώ.

Ἐν πολλοῖς τῶν προηγουμένων θέλουσι μένει διὰ παντὸς χάσματα, δι' ἄλλεψιν τῶν μνημείων, ἐντισιν ἄλλοις ἢ παρ' ἐλπίδων εὐρεσίαι τινος μνημείου μᾶς χειραγωγεῖ εἰς τὴν σύνδεσιν τοῦ πρώην διακεκομμένου νήματος, ὡς ἐπὶ τοῦ σκοτού; ἢ ἀπροσδόκητος ἀναλαμπὴ ἐπικαίγει εἰς τὴν ὁδὸν τὸν ἀποπλανημένον διαβάτην. Οὕτως ἐπὶ

τῆς ἱστορίας τῶν καλῶν τεχνῶν, ἢ εὐρεσίαι τῶν Αἰγινητικῶν ἀγαλμάτων ἐπλήρωσε τὸ κενὸν μεταξὺ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐπὶ Φειδίου αὐτῶν τελειότητος. Οὕτως ἐγίνε διὰ τῶν ἐπιγραφῶν οὕτως ἔσαι καὶ ἐπὶ πάντων τῶν λοιπῶν.

Οἱ ξένοι ἐκμαν πρὸς τοῦτο ὅτι ἠδυνήθησαν ἀλλ' ἢ τελειοποίησις τοῦ ὅλου ἀπέκειται εἰς τοὺς Ἑλληνας. Καὶ καθὼς ἡ Ἑλλάς διὰ τῆς παλιγενεσίαις αὐτῆς ἔστρεψεν ἐποχὴν εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν, ἀγνωρίστον ἕως εἰς τὰ χρονικὰ τοῦ κόσμου, οὕτω θέλει ἀνοίξει νέον στάδιον εἰς τὴν ἀνεύρεσιν, ἐξηγήσιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν ἀρχαίων μνημείων τῆς.

Ὅτι δὲν ὑπάρχει τὸ τρίτον, περιττὸν ἕως καὶ νὰ τὸ σημειώσω· τούτο εἶναι ὅτι κῦχόμεν καὶ ὄχι ὅτι δύναμαι· ὁ σκοπὸς μου ἦτον ἐνταῦθα, δεικνύων τὰς δυσκολίας τοῦ πράγματος, νὰ ἐπιθεβαιώσω ὅτι ἀρχόμενος ἔλεγα, ἵνα δεῖξω εἰς τοὺς νέους πόσον ἐκτεταμένον καὶ μέγα εἶναι τὸ στάδιον ὅπερ μέλλουσι νὰ διατρέξωσιν, εἰς πόσους κόπους προσκαλοῦνται καὶ πόσον συγκαταβατικοὶ πρέπει νὰ ἦναι πρὸς τὸν διδάσκοντα.

Καὶ εἰμὲν τοῦτο εὗρισκε γόων εἰς πᾶσαν ἀκαδημίαν, εἰς ἅπαν παιδευτικὸν καθίδρυμα, ἐξαιρέτως ὅμως ἀρμόζει εἰς τὸ πανεπιστήμιον τιμώμενον τῷ ὀνόματι τοῦ μεγαλειότητος ἡμῶν βασιλέως, εἰς πανεπιστήμιον ὅπερ ἐν ταῖς κλειναῖς Ἀθήναις ἰδρυμένον, εἰς ὑψηλοῦς σκοποῦς προωρισμένον, ὑπὸ τῶν λογᾶδων τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων κετεχόμενον ὑπὸ τῆς εὐφροσύναις Ἑλληνικῆς νεότητος, τοῦ ἀνθους τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, συγκαζόμενον, εἰς καθίδρυμα ἐν ᾧ αἱ σκιαι τῶν ἐνδοξοτέρων ὄντων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως περιπτύσσονται, ὑψηλὸν διαγράφουσι τὸ σημεῖον εἰς ὃ πρέπει νὰ ἀνυψωθῶσιν οἱ διάδοχοι τῆς Ἀκαδημίας, τῆς Στοᾶς καὶ τοῦ Λυκαίου, ἤθελεν ἐμπνεύσει σέβας καὶ εἰς πολλῶ ἐμοῦ κρείττονας· ἐνταῦθα αἱ δυσκολίαι κατανοοῦσι σχεδὸν ἀνυπέροβητοι.

Πάντα ταῦτα ἦσαν ἐξέβαιν λόγοι ἀποχωρῶντες εἰς ἐμὲ νὰ ἀποποιήθω τοιοῦτον ὑπὲρ τὴν δύναμίν μου φορτίον, συλλογιζόμενος μάλιστα ὅτι ἡ ἰδική μου παρουσία δὲν ἤθελε προσθέσει τίποτε εἰς τὰ παρ' ἀνδρῶν δεξιωτάτων διδασκόμενα. Ἀλλὰ σεβόμενος τὴν θέλησιν τοῦ φιλομούσου ἡγεμόνος, τοῦ ὁποίου ἡ πατρικὴ κληρονομία καὶ ἡ μεγάλη ἐπισείεια καὶ τὴν μικρὰν προσθήκην νομίζων τελειοποίησιν συντελοῦσαν εἰς τὸν σκοπὸν, τιμῶν τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος, καὶ μὴ ἐπιθυμῶν νὰ φανῶ διόλου καὶ κῦρος ἀσυντέλης εἰς τὸ πανελλήνιον τοῦτο ἱερόν, προτίμησα νὰ δεηθῶ εὐπειθέστερος μᾶλλον παρὰ εὐρονιμώτερος, πεποιθὼς πάντοτε ὅτι ἡ πολυχρόνιος πείρα τῶν σοφῶν συνδιδασκάλων μου μετ' ἀγαθότητος καὶ φιλίας θέλει κατευθύνει τὰ δευρὰ δὴματάμου πρὸς τὸν σκοπὸν, ἢ δὲ χρηστότης καὶ εὐνοια τῶν διδασκωμένων, ἀποδίδουσα εἰς τὴν προθυμίαν μου μᾶλλον, θέλει παραδίδῃ τὰς ἀδυναμίας. (ἀκολουθεῖ)

8) Παρὰ τὰ συγγράμματα τὰ σημειωθέντα ἐν τῇ περὶ Πρωτανείας καὶ Πρωτανείων τῶν ἀρχαίων ἐπιπέ, ἴδε καὶ Meieri juris Attici de bonis damnatorum et fis calium debitorum libri duo - Ueber die Diacetaten in Athen von Kuadtwalckef. - Bunsen de jure hereditario Atheniensium, ἐκδεδωκένον ὑπὸ τῆς ἐν Γοττφύγγῃ ἀκαδημίας.
9) F. G. Welcker, die Aischylische Trilogie p. 95, 97.

Ο ΡΙΝΟΚΕΡΩΣ ΥΔΡΟΚΟΡΑΣ.

Ὁ ἐν τῇ παρουσίᾳ εἰκονογραφία παριστώμενος τερατώδης ὄρνις δύναται νὰ συγκαταριθμηθῇ μετὰ τῶν ἀκαταλήπτων ἐκείνων φυσικῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα παρουσιαζόμενα ὡς μυστηριώδη αἰνίγματα εἰς τὸν ἀδύνατον καὶ περιορισμένον νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, ἐξελέγχουσι καὶ ταπεινοῦσι τὴν μωρὰν αὐτοῦ καὶ ἀλαζόνα δοκησιοσοφίαν· διότι ματαιῶς ὁ φυσιολόγος καὶ ὁ φιλόσοφος ἤθελεν ἀποπειραθῆ νὰ ἐξηγήσῃ πρὸς τι χρησιμεύει εἰς τὸν Ῥινόκερων Ὑδροκόρακα ὁ τοσοῦτος ὄγκος τῆς δυσμάρτυρου ἀκανονίστου καὶ ἀχρήστου ὕλης, τὴν ὁποίαν ἢ φύσις φαίνεται ἀσώτως ρίψασα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ὄρνιθος τούτου, οὐ μόνον ἐνοχλοῦσιν αὐτὸν διὰ τοῦ βάρους, ἀλλὰ καὶ ἐλαπτούσης καὶ προσέτι καθιστώσης δυσκολωτάτην τὴν διατήρησιν τῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως.

Ὁ Ῥινόκερος Ὑδροκόραξ εἶναι σαρκόβορος ὄρνις γεννώμενος κατὰ τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας, καὶ πλὴν τῆς κεφαλῆς ἐμοιάζει πολὺ κατὰ τὴν λοιπὴν τοῦ σώματος κατασκευὴν πρὸς τὸν συνήθη κόρακα, μάλιστα δὲ κατὰ τὸ χρῶμα τῶν πτερῶν· ἔχει δὲ μῆκος τριῶν Γαλλικῶν ποδῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τῆς ἄκρας τῆς οὐρᾶς. Τὸ ὑπερμέγεθες ῥάμφος τοῦ πτηνοῦ τούτου προσκεκολλημένον ἐπὶ λίαν μικρᾶς ὡς πρὸς τὸ λοιπὸν σῶμα τοῦ πτηνοῦ κεφαλῆς, καὶ μακρὸν ὑπὲρ τὸν ἕνα Γαλλικὸν πόδα, ἔχει σχῆμα δρεπάνου μετὰ μεγάλης δὲ δυσκολίας δύναται νὰ λάθῃ τι διὰ τοῦ ῥάμφους τούτου, ὡς κινουμένου πολὺ βαρέως· ἐπειδὴ ἢ ἐκ τῆς βάσεως αὐτοῦ ἐξερχομένη δύναμις ἀπόλλυται εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς ἀδρανούς ὕλης, τὴν ὁποίαν μέλλει ἀναγ-

καίως νὰ διατρέξῃ διὰ νὰ φθάσῃ ἐκ τοῦ κέντρου τῆς δυνάμεως εἰς τὸ μέρος τῆς ἐνεργείας. Τὸ ῥάμφος τοῦτο ὁμοιάζει τρόπον τινὰ πρὸς μακρὸν μοχλὸν, τοσοῦτον μᾶλλον ἀδύνατον, ὅσον οὗτος ἀφίσταται τοῦ ὑπομοχλίου. Τὸ δὲ χειρότερον εἶναι, ὅτι ὁ Ὑδροκόραξ δὲν δύναται νὰ μεταχειρισθῇ ἐκ τοῦ ῥάμφους τούτου, εἰμὴ μόνον τὴν ἄκρην, διότι τὸ ἐπιλοιπον μέρος τῶν δυσαναλόγων καὶ κακῶς ἐφηρμοσμένων γνάθων αὐτοῦ, οὔτε συναντώνται, οὔτε συνευδύνονται ποτε· πρὸς δὲ, ἢ ἐξ ἧς σύγκεινται ὕλη εἶναι τοσοῦτον ἀδύνατος καὶ εὐθραυστος, ὥστε ἡ ἐλαφροτέρα θλίψις συντρίβει αὐτούς· διὰ τοῦτο ὁ σάκις οἱ ἄθλιοι Ὑδροκόρακες δοκιμάζουσι ν' ἀρπάσωσιν εἰς τὸ στόμα τροφὴν τινά, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ εὐθραυστον αὐτῶν ῥάμφος συντριβόμενον ὡς ὕλος διασκορπίζεται εἰς θρύμματα, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ταλαίπωρος οὗτος ὄρνις εἶναι αἰωνίως ἠκρωτηριασμένος καὶ κολοβωμένος· κατὰ δυστυχίαν δὲ ἡ γλώσσα τοῦ Ὑδροκόρακος οὕτω παραπολὺ μικρὰ καθίσταται διόλου ἄχρηστος εἰς αὐτὸν, μένουσα κεκολλημένη ἐπὶ τοῦ οὐρανίσκου αὐτοῦ. Τὸ δὲ περιεργότερον εἶναι, ὅτι ἐπὶ τοῦ ῥάμφους τοῦ πτηνοῦ τούτου ὑψοῦται σαρκώδης ἀπόφους ἐκ κεραιτίνης ὕλης, ἔχουσα μῆκος μὲν ὀκτὼ δακτύλων πλάτος δὲ τεσσάρων, ἧτις προχωροῦσα μέχρι τινος πρὸς τὸ ἔμπροσθεν τοῦ ῥάμφους κάμπτεται ἔπειτα πρὸς τὸ ἄνω μέρος ὡς τὸ κέρασ τοῦ ρινόκερω, καὶ τοιοῦτοτρόπως τὸ τοσοῦτον εὐθραυστον καὶ δυσκίνητον ῥάμφος τοῦ Ὑδροκόρακος, εὐρίσκειται προσέτι ἐπιβεβαρυμένον καὶ ὑπὸ τοῦ περιτοῦ τούτου κέρατος.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ μὲν καρποὶ καὶ οἱ κόκκοι δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς τροφὴν τοῦ Ὑδροκόρακος, διότι ἤθελον συντρίψει διὰ τὴν αὐτῶν σκληρότητα τὸ εὐθραυστον αὐτοῦ ῥάμφος· δὲν δύναται δὲ νὰ τραπῇ οὐδὲ πρὸς ἄγραν μικροτέρων πτηνῶν ἢ ζώων, διὰ τὰ ἐμποδίζοντα τὴν κίνησιν φυσικὰ αὐτοῦ ἐλαττώματα, τὸ πτηνὸν τοῦτο ἀναγκάζεται νὰ ζῇ ἀπὸ ἐντοσθίων θησιμαίων ζώων, ἀπὸ ἐντόμων, βιατράχων καὶ ἄλλων τοιοῦτων ἀπαλῶν τροφῶν.

Τὸ τερατώδες τοῦτο ῥάμφος τοῦ Ὑδροκόρακος ἐπενεργεῖ μεγάλως εἰς τὸν χαρακτήρα καὶ τὰ ἤθη αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐκτούτου ὁ Ὑδροκόραξ, ὡς ὅλα τὰ δυσειδῆ ὄντα, ὣν διαθέσεως σκυθρωπῆς, μελαγχολικῆς καὶ στρυφνῆς, κάθηται σχεδὸν αἰετοπετελιμμένος ἐπὶ κλόνου ξηροῦ δένδρου, κλίνων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπισθεν ἢ συνέχων τὸν τράχηλον ἐντὸς τῶν ὠμων, διὰ νὰ ὑποφέρῃ εὐκολώτερον τὸ βάρος τοῦ φορτίου αὐτοῦ, μέχρις οὗ ἡ πείνα ἀναγκάσῃ αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ πρὸς ζήτησιν τροφῆς, ἧτις εἶναι δι' αὐτὸν ἐπίμοχθος καὶ ὀχληρὰ ἐργασία, ἐν ᾧ διὰ τὰ ἄλλα ζῶα εἶναι ἡ μεγίστη εὐχαρίστησις τῆς ζωῆς.

Γ'. Μῦθος τοῦ Ῥώσσου ποιητοῦ Κριλλώφ.

Η ΚΥΝΟΦΙΛΙΑ.

Δύο Κύνες ξαπλωμένοι 'ς τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, Ἄνεπαύοντο πλησίον εἰς τὴν θύραν μαγειρίου·
Καὶ ἀντὶ νὰ ὑλακτώσῃ κατὰ τῶν διαβιβνόντων,
Διελέγοντο ἡσύχως περὶ φύσεως τῶν ὄντων.
Ὡς δὲ πάντοτε συμβαίνει, θέμα πρώτης ὀμιλίας
Ἦτο τῶν κυνῶν ἡ τύχη, καὶ περὶ τῆς μοχθηρίας,
Καὶ διαγωγῆς βαρβάρου αὐθαδῶν τινῶν μαγειρῶν,
Καὶ τῶν φειδολευμένων δεσποτῶν καὶ φιλαργύρων.
Πρὸς τὰς ἀρετὰς δὲ τέλος στρέψαντες τὴν ὀμιλίαν,
Ἄπο ἀρετὴν εἰς ἄλλην ἐφθασαν κ' εἰς τὴν φιλίαν.
Ὡ! ἐφώναζεν ὁ ἓνας, δὲν ὑπάρχει πόνος, λύπη,
Ἦτις διὰ τῆς φιλίας δὲν δαμάζεται ἐκλείπει.
Δύο ὄντα ἠνωμένα διὰ τῶν τρυφερωτάτων
Καὶ τῶν ζωηρῶν ἐκείνων τῆς καρδίας αἰσθημάτων,
Ζῶσιν ἀληθῶς 'ς τὸν κόσμον ζῶν πληρῆ εὐφροσύνης,
Τέρψεως καὶ εὐθυμίας, ἡδονῆς, χαρᾶς, εἰρήνης.
Καὶ διπλῆ μὲν εἰς τοὺς φίλους φαίνεται ἡ εὐτυχία,
Κούφη δὲ ὑπὸ τῶν δύο φερομένη ἡ δυστυχία·
Αἶ! ἡ τύχη ἂν τοιοῦτου ποτὲ φίλου μ' ἐξίσωσῃ,
Τῆς καρδίας μου τοὺς πόνους ὅλους θέλει ἐλαφρώσει.
Ἦθελα τὸ πεπρωμένον αἰωνίως μακαρίζει,
Καὶ τὰ χρέη μου χαρὰν μου κ' εὐχαρίστησιν νομίζει.
Τί φρονεῖς; ἂν λόγου χάριν ὄντες 'ς τὴν αὐτὴν οἰκίαν,
Καὶ οἱ δύο τεταγμένοι 'ς τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν,
Καὶ φυλάττοντες τὴν θύραν τοῦ κοινοῦ μας τοῦ Κυρίου,
Εἴμεθα συνδεδεμένοι δι' ἀγάπης αἰωνίου;
Γενναῖοφρονες, χαριεῖς, γλυκεῖς, πρᾶοι πρὸς ἀλλήλους,
Τὸν Ὁρέστην καὶ Πυλάδην ἐμμυροῦμεθα τοὺς φίλους;
Καὶ ὁ Κύριός μας βλέπων τὴν τοιαύτην ἔνωσίν μας,
Θέλει μένει διὰ πάντα ὑπὸ τὴν διακρίσιν μας.
Καὶ αὐτῆς τῆς Ἄρκτου ἧτις ἀπ' τὸ ἱερὸν τὸ δάσος
Ἐκσοθεῖ ὅλους τοὺς κύνας, καταστρέψομεν τὸ θράσος.
Ἡ Ζωὴ μας θέλει εἶσθαι εὐτυχῆς ὡς βασιλεία!
Ἐκ τῆς ἡδονῆς, Μαυροῦκε, μ' ἐρχεται λειποθυμία.
Καὶ ἐγὼ, ὦ φίλε Μόσχε, εἴμην γνώμης τῆς ἰδίας
Περὶ τῆς ἀδιαλύτου καὶ εἰλικρινοῦς φιλίας.
Καὶ ὡς ἔχοντες ὁμοίως ἀρετὰς γνώμας καὶ κλίσεις,
Θέλει ζῶμεν μακαρίως, χωρὶς ζήλιαν κ' ὑποκρίσεις.
Ἐ τὴν πλευρὰν ὁ εἰς τοῦ ἄλλου θέλει συμπεριπατῶμεν
Καὶ συμφῶνως τοὺς ἐχθρούς μας παντῆχοῦ θέλει νικῶμεν.
Φανταζόμενος δὲ, φίλε, τὴν σοφὸν σκοπὸν μας τοῦτον,
Εἴμαι ἔτοιμος νὰ κλαύσω!... δός τὸν πόδα σου!.. ἰδοὺ τον!
Καὶ οἱ νέοι φίλοι τότε τρυφερῶς καταφιλοῦνται,
Καὶ τὰ ὦτα κ' ἡ οὐρά των ἀπὸ τὴν χαρὰν κινουῦνται.
Αἶρνης δ' ἐκ τοῦ μαγειρίου ὑπηρετῆς τις προκύπτει
Κ' ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο κόκκαλον ἀρνίου ῥίπτει.
Ἐξεψύχῃς ἡ φιλα καὶ ἡ τρυφερὰ ἀγάπη
Εἰς χολὴν καὶ μαῦρα πάθη ἐν τῷ ἄμυ μετετρέπη.
Μανιώδης ὁ Ὁρέστης ῥίπτει ἐπὶ τοῦ Πυλάδου,
Καὶ ζητεῖ νὰ τὸν κρημνίσῃ εἰς τὰ τάρταρα τοῦ ἄδου.
Ὁ Πυλάδης τὸν δαγκάνει καὶ ἀμφοτεροὶ παλαίουν
Καταδάκνονται, κτυπῶνται, καὶ τὰ κρέατά των ξέουν.
Οἱ δὲ ὑπηρετῆς ῥίπτουν ψυχροῦ ὕδατος ἀντίαν
Ἐπ' αὐτῶν, καὶ καταπαύουν ταῦτην τὴν κυνοφιλίαν.